

Innvandrere – hvordan går det med dem i utdanningsløpet?

TALL

SOM FORTELLER

RAPPORTER / REPORTS

2021/37

Daniel Ingebø, Emmie Stolpe Foss og Nawid Fazli

I serien Rapporter publiseres analyser og kommenterte statistiske resultater fra ulike undersøkelser. Undersøkelser inkluderer både utvalgsundersøkelser, tellinger og registerbaserte undersøkelser.

© Statistisk sentralbyrå

Publisert: 16. desember 2021

ISBN 978-82-587-1444-3 (trykt)

ISBN 978-82-587-1445-0 (elektronisk)

ISSN 0806-2056

Standardtegn i tabeller	Symbol
Ikke mulig å oppgi tall Tall finnes ikke på dette tidspunktet fordi kategorien ikke var i bruk da tallene ble samlet inn.	.
Tallgrunnlag mangler Tall er ikke kommet inn i våre databaser eller er for usikre til å publiseres.	..
Vises ikke av konfidensialitetshensyn Tall publiseres ikke for å unngå å identifisere personer eller virksomheter.	:
Desimaltegn	,

Forord

Utdanning er en sentral kilde til kunnskap og ferdigheter. Riktig og tilstrekkelig utdanning kan gi bedre jobb og et bedre liv, og skape velstand og bedre sosial integrering. For dem som faller utenfor kan dette ha negative konsekvenser, både økonomisk og sosialt.

Hensikten med denne rapporten er å få bedre kunnskap om personer som bosetter seg i Norge før og etter fylte 6 år, få et bedre innblikk i hvilke valg de tar og hvilke utfordringer de støter på i utdanningen. Vi ser nærmere på personer født 1987-1989, 1992-1994 og 1997-1999 og følger dem gjennom utdanningen.

Rapporten er utarbeidet av Daniel Instebo, Emmie Stolpe Foss og Nawid Fazli ved seksjon for utdannings- og kulturstatistikk. Rapporten er utarbeidet på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet.

Statistisk sentralbyrå, 13. desember 2021

Ann-Kristin Brændvang

Sammendrag

Utdanning er en sentral kilde til kunnskap og ferdigheter. Riktig og tilstrekkelig utdanning kan gi bedre jobb og et bedre liv, og skape velstand og bedre sosial integrering. For dem som faller utenfor kan dette ha negative konsekvenser, både økonomisk og sosialt. Denne rapporten følger personer i tre forskjellige «kull» gjennom utdanningsløpet. Personene er født mellom 1987-1989, 1992-1994 og mellom 1997-1999. Denne avgrensningen er gjort både for å studere et tilstrekkelig antall personer, og for å ikke havne i konflikt med ulike reformer på utdanningsfronten.

Rapporten omtaler resultater fra grunnskolen, overgang fra grunnskole til videregående utdanning, fagvalg i videregående utdanning, deltagelse i universitet og høyskole, gjennomføring av universitet og høyskoler, og høyeste oppnådde utdanningsnivå.

Uavhengig av hvilket kull vi så på, har de uten innvandrerbakgrunn høyere grunnskolepoeng og høyere gjennomsnittlige standpunktkarakterer i norsk, engelsk og matematikk enn innvandrerne. De som innvandret da de var fem år eller yngre har høyere resultater enn de som innvandret da de var seks år eller eldre. For nasjonale prøver er det fremdeles slikt at de uten innvandrerbakgrunn presterer bedre enn innvandrergruppene, engelsk er den prøven hvor de to innvandrergruppene presterer høyest, mens lesing er den prøven hvor de skårer lavest.

Blant innvandrerne er det en litt lavere andel som ikke har direkte overgang til videregående opplæring og andelen er lavest blant de som innvandret da de var seks år eller eldre. Innvandrerne er også i større grad ikke registret i videregående opplæring i det hele tatt. Elever fra Asia med Tyrkia har den høyeste andelen med direkte overgang mens elever fra Afrika har den laveste.

Innvandrere velger i større grad studiespesialisering sammenliknet med elever uten innvandrerbakgrunn, med ett unntak: guttene som var seks år eller eldre ved innvandring. Dersom vi sammenlikner guttene som var eldre og yngre enn seks år ved innvandring, så er det en mye større andel av de eldre guttene som tar yrkesrettet utdanning.

Minst forskjell i deltagelse i høyere utdanning mellom de uten innvandrerbakgrunn og innvandrerne i alder 5 år eller yngre ved bosetting finner vi blant kohorten 1997-1999, mens den største forskjellen finner vi i kohort 1992-1994. Deltagelsen blant kvinner uten innvandrerbakgrunn er betydelig høyere enn blant kvinner som har innvandret i alderen 5 år eller yngre. Deltagelse i høyere utdanning blant menn er derimot ganske lik hos personer uten innvandrerbakgrunn og innvandrerne som kom til landet før fylte seks år.

Andelen som ikke har fullført en grad innen 8 år er lavest blant de uten innvandrerbakgrunn. Dette gjør seg gjeldende for både 1987-1989 kohorten og 1992-1994 kohorten. Det betyr at en større andel av innvandrerne, uavhengig av alder ved bosetting, ikke har fullført en grad i høyere utdanning innen 8 år. Tallene viser at menn har en gjennomgående høyere andel som ikke har fullført noen grad sammenliknet med kvinner.

Overordnet sett ser vi at utdanningsnivå i større grad varierer mellom innvandrergruppene, enn mellom innvandrerne og de uten innvandrerbakgrunn. De som var 5 år eller yngre ved innvandring har i stor grad samme mønster som de uten innvandrerbakgrunn, med relativt like store andeler med fullført universitets- og høyskoleutdanning.

Abstract

Education is the most important source of knowledge and skills. Proper and adequate education can provide better jobs and a better life, as well as create prosperity and better social integration. For those who fall on the outside, this can have negative consequences, both financially and socially. This report follows people in three different groups throughout the educational process. These groups are people born between 1987-1989, 1992-1994 and between 1997-1999. This delimitation is made both to study a sufficient number of people, and to take into consideration various educational reforms.

The report covers primary and lower secondary school results, transition from lower secondary school to upper secondary education, subject choice in upper secondary education, participation in universities and colleges, completion of universities and colleges, and the highest level of education achieved.

We found that regardless of which group we looked at, those who did not immigrate to Norway have higher average lower secondary school points and higher overall achievement marks in Norwegian, English and mathematics than immigrants. We also found that those who immigrated when they were five years or younger had higher results than those who immigrated when they were six years or older. For national tests, it is still the case that those who did not immigrate to Norway perform better than the immigrant groups. English is the test where the two immigrant groups score the highest, while reading is the test where they score the lowest.

We see that immigrants have a slightly lower proportion who do not directly transition to upper secondary education and that the proportion is lowest among those who immigrated when they were six years or older. Immigrants also have a larger proportion who are not registered in upper secondary education at all. Students from Asia including Turkey have the highest proportion with direct transfer while students from Africa have the lowest.

Immigrants choose to a greater extent the program "study specialization" in upper secondary compared to students who did not immigrate to Norway, with one exception: boys who were six years or older at the time of immigration. If we compare boys who were older and younger than six years at the time of immigration, then there is a much larger proportion of the older boys who chose vocational education.

The smallest difference in participation in higher education between those who did not immigrate to Norway and immigrants aged 5 years or younger when immigration is found among the group born in 1997-1999, while the largest difference is found in group born in 1992-1994.

The proportion who have not completed a degree within 8 years is the lowest among those who did not immigrate to Norway. This applies to both the 1987-1989 cohort and the 1992-1994 cohort. This means that a larger proportion of immigrants, regardless of age at settlement, have not completed a degree in higher education within 8 years. The numbers show that men generally have a higher proportion who have not completed any degree compared with women.

Overall, we see that the level of education varies to a greater extent between the immigration groups, than between immigrants and those who did not immigrate to Norway. Those who were 5 years or younger at the time of immigration have largely the same pattern as those who did not immigrate to Norway, with relatively equal proportions of completed university and college education.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
Abstract	5
1. Innledning	7
1.1. Datagrunnlag.....	7
1.2. Definisjoner	7
1.3. Analysens populasjon	9
1.4. Endringer i utdanningssystemet.....	11
1.5. Rapportens oppbygning	11
2. Grunnskoleresultater	13
2.1. Innvandrere som kom til Norge da de var seks år eller eldre har lavere grunnskolepoeng	13
2.2. Klare forskjeller i standpunkt karakterer	15
2.3. Forskjellene størst i nasjonale prøver i lesing.....	16
2.4. Forelderens utdanningsnivå forklarer ikke alle forskjellene	17
2.5. Innvandrere fra Europa gjør det best blant innvandrerne	19
2.6. Markerte kjønnsforskjeller blant alle gruppene	22
2.7. Oppsummering.....	24
3. Videregående opplæring	25
3.1. Innvandrere med kortere botid har lavere deltagelse i videregående opplæring	25
3.2. Fagvalg i videregående opplæring	29
3.3. Flere innvandregutter mangler sluttkompetanse fra videregående opplæring	33
3.4. Oppsummering.....	34
4. Deltagelse og gjennomføring i universitet og høyskole	35
4.1. Innvandrere deltar i mindre grad i høyere utdanning	35
4.2. Mindre forskjeller når vi ser på kun de med studiekompetanse	36
4.3. Kvinner uten innvandrerbakgrunn har noe høyere deltagelse.....	37
4.4. Innvandrere fullfører i mindre grad.....	38
4.5. Menn fullfører minst blant innvandrere.....	40
4.6. Oppsummering.....	41
5. Høyeste oppnådde utdanningsnivå	43
5.1. Stor andel med grunnskole som høyeste utdanningsnivå blant innvandrere.....	43
5.2. Andelen med grunnskole som utdanningsnivå er størst blant mannlige innvandrere	45
5.3. Store variasjoner mellom ulike land	46
5.4. Oppsummering.....	48
Referanser	49
Vedlegg A: Vedleggstabeller	50
Figurregister	52
Tabellregister	53

1. Innledning

Utdanning er en viktig kilde til kunnskap og ferdigheter. Riktig og tilstrekkelig utdanning kan gi bedre jobb og et bedre liv, skape velstand og bedre sosial integrering. For dem som faller utenfor kan dette ha negative konsekvenser, både økonomisk og sosialt.

Denne rapporten berører et tema som står sentralt i integreringsstrategien «Integrering gjennom kunnskap» for 2019-2022, lagt fram av forrige regjering, der det er flere innsatsområder. Ett er utdanning og kvalifisering – gi barn og unge med innvandrerbakgrunn gode norskkunnskaper, grunnleggende ferdigheter og faglig kompetanse, gjennom likeverdige utdanningsløp fra barnehage til og med videregående opplæring.

Denne rapporten følger personer i tre forskjellige «kull» gjennom utdanningsløpet. Personene er født mellom 1987-1989, 1992-1994 og mellom 1997-1999. Denne avgrensningen er gjort både for å studere et tilstrekkelig antall personer, og for å ikke havne i konflikt med ulike reformer på utdanningsfronten. Vi ønsker å utforske følgende:

- Resultater på nasjonale prøver
- Resultater ved avsluttet grunnskole
- Deltagelse i videregående utdanning
- Valg av utdanningsprogram (i denne rapporten omtalt som «fagvalg») og sluttkompetanse i videregående utdanning
- Deltagelse og gjennomføring i universitet og høyskole¹
- Høyeste oppnådde utdanningsnivå

Prosjektet vil besvare følgende spørsmål: Er det forskjeller i deltakelse, resultater og fagvalg blant innvandrere og sammenliknet med øvrig befolkning med tanke på kjønn eller landbakgrunn?

Det er komplekst å analysere innvandreres utdanningsløp, blant annet fordi innvandreres tilknytning til utdanning varierer mellom ulike landgrupper (Olsen, 2018). Tidligere analyser har også vist at personer som innvandret til Norge før de begynner på skolen gjør det bedre enn de som innvandrer når de er eldre enn 6 år (Steinkellner, 2013; Bjørkeng & Dzamarija 2011). I denne rapporten skiller vi derfor mellom «innvandrere 6 år eller eldre ved bosetting» og «innvandrere 5 år eller yngre ved bosetting».

1.1. Datagrunnlag

Denne rapportens datagrunnlag er fra *Nasjonal utdanningsdatabase (NUDB)*. NUDB er en forløpsdatabase som samler all SSBs individbaserte utdanningsstatistikk, og databasen omfatter utdanningsstatistikk på individnivå tilbake til 1970. Personer registreres i kurstabellen i NUDB når de avslutter grunnskolen. NUDB inneholder informasjon om kurs tatt på videregående nivå, høyere yrkesfaglig utdanning (fagskole) og universitets- og høyskoleutdanning. Videre inneholder databasen informasjon om nasjonale prøver samt demografiske bakgrunnsvariabler.

1.2. Definisjoner

Reform 94

Innebærer lovfestet rett til videregående opplæring for all ungdom mellom 16 og 19 år. Denne retten ble fra 2002 utvidet til å gjelde alle.

¹ For informasjon om høyere yrkesfaglig utdanning (fagskole) henviser vi til SSBs [statistikk over studenter i fagskoleutdanning og fullførte fagskoleutdanninger](#). Høyere yrkesfaglig utdanning (fagskole) er ikke dekket på grunn av få observasjoner brutt ned på fagretning.

Kunnskapsløftet

Retten til videregående opplæring ble videreført i Kunnskapsløftet, som ble innført fra og med skoleåret 2006. Det ble innført ny terminologi som følge av den nye skolestrukturen. Blant annet skiftet studieretning navn til utdanningsprogram.

Grunnskolepoeng

Grunnskolepoengene kan ses på som et samlemål for alle karakterene. De oppsummerer alle elevens resultater i forskjellige fag, og er med på å danne grunnlaget for opptak til videregående skole. Poengene blir regnet ut på følgende måte: Hver tallkarakter (standpunkt eller eksamenskarakter) får tilsvarende poengverdi som karakteren. Poengsummen får en ved å summere alle tallkarakterene, og deretter dele på antall karakterer. Dette gjennomsnittet, med to desimaler, multipliseres med 10.

Studieretning/utdanningsprogram

Fellesbetegnelse for beslektede fag i videregående opplæring. Før og under Reform 94 ble begrepet studieretning brukt. En studieretning bestod av kurstrinnene grunnkurs (GK), videregående kurs I (VKI) og videregående kurs II (VKII). Etter innføringen av Kunnskapsløftet brukes begrepet utdanningsprogram, som består av kurstrinnene vg1, vg2 og vg3. I rapporten bruker vi hovedsakelig utdanningsprogram for alle årskullene.

Studieforberedende utdanningsprogram

Gir grunnlag for å studere på høyskole og universitet gjennom oppnådd studiekompetanse. Tar normalt tre år å fullføre. Før Reform 94 ble allmennfag regnet som studieforberedende. Etter Reform 94 ga tre ulike studieprogram studiekompetanse: (1) allmenne, økonomiske og administrative fag, (2) musikk, dans og drama og (3) idrettsfag.

Innføringen av Kunnskapsløftet medførte at følgende fem utdanningsprogram regnes som studieforberedende: (1) studiespesialisering, (2) idrettsfag, (3) musikk, dans og drama, (4) kunst, design og arkitektur og (5) medier og kommunikasjon².

Yrkesfag / Yrkesfaglige utdanningsprogram

Fullført og bestått yrkesfaglig utdanningsprogram gir yrkeskompetanse som kvalifiserer til å utøve et bestemt yrke. Gir normalt ikke grunnlag for å studere på høyskole eller universitet, men det finnes noen løp innenfor enkelte yrkesfaglige utdanningsprogram som gir studiekompetanse (f.eks naturbruk vg3 studiespesialisering og handel og kontor VKII)

For Reform 94 gjelder det følgende studieretninger: Byggfag, elektrofag, formgivingsfag, hotell- og næringsmiddelfag, kjemi- og prosessfag, naturbruk, tekniske byggfag, helse- og sosialfag, mekaniske fag, trearbeidsfag, salg- og service og medier- og kommunikasjon. For Kunnskapsløftet gjelder det følgende utdanningsprogram: Teknikk og industriell produksjon, naturbruk, helse- og oppvekstfag, bygg- og anleggsteknikk, service og samferdsel, elektrofag, design og håndverk, og restaurant- og matfag.

Studiekompetanse

Elever som har fullført og bestått videregående opplæring på et av de studieforberedende utdanningsprogrammer får studiekompetanse som kan gi grunnlag for opptak til høyere utdanning på universitet eller høgskole. Studiekompetanse kan også oppnås ved påbygg til yrkesfaglige utdanningsprogrammer eller som en integrert del av enkelte yrkesfaglige løp.

² Medier og kommunikasjon gikk fra å være et yrkesfaglig til et studieforberedende utdanningsprogram høsten 2016

Befolkning

De viktigste enkeltkildene for opplysninger knyttet til befolkningsstatistikk og innvandringsgrunn er Det sentrale folkeregisteret (DSF) i Skattedirektoratet og Utlendingsdatabasen (UDB) i Utlendingsdirektoratet (databasen ble tidligere kalt DUF).

Landbakgrunn

Landbakgrunn konstrueres med utgangspunkt i informasjon om fødeland i tre generasjoner – og viser til eget, eventuelt mors, eventuelt fars eller besteforeldrenes utenlandske fødeland. For personer født i utlandet er dette (med få unntak) eget fødeland. I de tilfeller der foreldrene har ulikt fødeland er det mors fødeland som blir valgt.

Fagfelt

Fagfelt er utledet fra Norsk standard for utdanningsgruppering – som grupperer utdanninger etter nivå og fagfelt ved hjelp av seks-sifrede utdanningskoder. Første siffer i koden angir nivå (f.eks grunnskole, videregående). Andre siffer i koden angir fagfelt, som er den groveste grupperingen av utdanningsaktivitetenes faglige innhold.

Foreldrenes utdanningsbakgrunn

Mor eller fars utdanningsbakgrunn. Den av foreldrene som har høyest utdanningsnivå definerer personens bakgrunn. I denne rapporten skiller det mellom hvorvidt mor eller far har fullført og bestått utdanning på universitets- og høgskolenivå eller ikke.

Innvandrere

Innvandrere er personer som er født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre og fire utenlandsfødte besteforeldre. Innvandrere har på et tidspunkt innvandret til Norge.

Befolkningen uten innvandrerbakgrunn

Befolkningen uten innvandrerbakgrunn er alle personer som ikke selv har innvandret til Norge i løpet av livet. Dette gjelder norskfødte med norsk bakgrunn i tillegg til personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre (også omtalt som «norskfødte med innvandrerbakgrunn»), utenlandsfødte med én norsk forelder, norskfødte med én utenlandsk forelder og personer født i utlandet av norskfødte foreldre.

Fullført grad på lavere nivå (2-4 år) ved universitet eller høyskole

Fullført grad på lavere nivå vil si å ha fullført en grad med normert varighet på mellom 2 og 4 år. Dette gjelder høyskolekandidat, bachelorgrad og tilsvarende.

Fullført grad på høyere nivå (mer enn 4 år) ved universitet eller høyskole

Fullført grad på høyere nivå vil si å ha fullført en grad med normert varighet på mer enn 4 år. Dette gjelder gradene mastergrad, doktorgrad og tilsvarende.

Universitets- og høyskoleutdanning – kort

Universitets- og høyskoleutdanning – kort er en fullført utdanning med en varighet på inntil fire år og minst 120 studiepoeng eller mer.

Universitets- og høyskoleutdanning – lang

Universitets- og høyskoleutdanning – lang er en fullført utdanning med en varighet på mer enn 4 år, inkludert forskerutdanning.

1.3. Analysens populasjon

I denne rapporten ser vi på innvandrere og deres løp fra grunnskole til endt utdanning. Blant innvandrere skiller vi mellom de som var *5 år eller yngre* og de som var *6 år eller eldre* ved

innvandring. Populasjonen avgrenses til de som var bosatt i Norge pr 1. Januar 2020. Det vil si at personer som av ulike grunner har utvandret eller av andre årsaker ikke lenger er bosatt er ekskludert fra analysen.

Tabell 1.1 Rapportens totale populasjon, etter kjønn og innvandringsbakgrunn. Antall

	I alt	Befolkningen uten innvandrerbakgrunn	Innvandrere
Begge kjønn	570 010	530 888	39 122
Menn	292 501	272 302	20 199
Kvinner	277 509	258 586	18 923

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I rapporten sammenlikner vi tallene for innvandrere med resten av befolkningen i samme aldersgruppe. Som det fremgår av Tabell 1.1 utgjør innvandrerne i denne analysen 39 122 personer. Av disse er 20 199 menn og 18 923 kvinner. Befolkningen uten innvandrerbakgrunn utgjør 530 888 personer, fordelt på 272 302 menn og 258 586 kvinner. Det er en jevn kjønnsfordeling både blant innvandrerne og de øvrige. Samlet sett gir dette en populasjon på 570 010 personer. «Befolkningen uten innvandrerbakgrunn» er hele den bosatte befolkningen som ikke er innvandrere, født i samme aldersgruppe som den gruppen vi analyserer.

Vi har delt inn rapportens populasjon i tre ulike fødselskull på tre år hver for å skape så stor bredde i populasjonen som mulig. Tabell 1.2 viser rapportens totale populasjon brutt ned på de ulike fødselskullene (som vi har valgt å kalle «kohorter»). Der fremgår det at antallet innvandrere øker desto mer vi nærmer seg dagens dato, mens de øvrige er mer jevnt fordelt på de ulike kohortene. Dette følger av økt befolkning og innvandringsmønster. Fra 1980 og utover har vi sett en jevn økning i antall innvandrere fra år til år (Statistisk sentralbyrå, 2020).

Tabell 1.2 Rapportens totale populasjon, etter fødselsår og innvandringsbakgrunn. Antall og andel

	Antall		Andel	
	Befolkningen uten innvandrerbakgrunn	Innvandrere	Befolkningen uten innvandrerbakgrunn	Innvandrere
Kohort 1987-1989	171 324	9 701	32,3	24,8
Kohort 1992-1994	181 256	12 281	34,1	31,4
Kohort 1997-1999	178 308	17 140	33,6	43,8

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I denne rapporten skiller vi mellom innvandrere som var *5 år eller yngre ved innvandring*, og innvandrere som var *6 år eller eldre ved innvandring*. I Tabell 1.3 vises hvor mange som utgjør de ulike gruppene. Vi ser at det er klart flest av innvandrere som var 6 år eller eldre ved innvandring. For eksempel er det i den eldste gruppen, Kohort 1987-1989, 2 642 personer som var fem år eller yngre ved innvandring. Blant de som var seks år eller eldre utgjør denne gruppen 7059 personer.

Tabell 1.3 Alder ved innvandring, etter kjønn. Antall og andel

	Antall			Andel	
	Begge kjønn	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner
Kohort 1987-1989					
6 år eller eldre ved innvandring	7 059	3 679	3 380	18,2	17,9
5 år eller yngre ved innvandring	2 642	1 362	1 280	6,7	6,8
Kohort 1992-1994					
6 år eller eldre ved innvandring	9 991	5 153	4 838	25,5	25,6
5 år eller yngre ved innvandring	2 290	1 148	1 142	5,7	6,0
Kohort 1997-1999					
6 år eller eldre ved innvandring	13 500	7 017	6 483	34,7	34,3
5 år eller yngre ved innvandring	3 640	1 840	1 800	9,1	9,5

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Innvandrerens landbakgrunn (fordelt på verdensdel) er gjengitt i Tabell 1.4. Denne inndelingen følger SSBs standard for landbakgrunn. Vi ser at det er klart flest fra Europa (41 prosent) og Asia med Tyrkia (36 prosent). 19 prosent av innvandrerne har bakgrunn fra Afrika. Deretter følger Amerika og Oseania.

Tabell 1.4 Innvandrernes landbakgrunn. Antall og andel

	Antall			Andel	
	Begge kjønn	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner
Europa	16 014	8 280	7 734	41,0	40,9
Asia med Tyrkia	14 167	7 282	6 885	36,1	36,4
Afrika	7 338	3 813	3 525	18,9	18,6
Amerika	1 562	806	756	4,0	4,0
Oseania	41	18	23	0,1	0,1

Kilde: Statistisk sentralbyrå

1.4. Endringer i utdanningssystemet

De tre kohortene som vi følger er omfattet av ulike reformer i grunnskole, videregående opplæring og høyere utdanning. Personer født 1987-1989 er omfattet av Reform 94 og har hatt niårig norsk grunnskole. Personer født 1992-1994 er omfattet av innføring av 10-årig grunnskole gjennom Reform 97, men fullførte grunnskolen under Kunnskapsløftet.

Personer født mellom 1997-1999 begynte i videregående opplæring etter innføringen av nye læreplaner i forbindelse med Kunnskapsløftet.

Reform 94

Innebærer lovfestet rett til videregående opplæring for all ungdom mellom 16 og 19 år. Denne retten ble fra 2002 utvidet til å gjelde alle. Bakgrunnen for reformen slik departementet så det, var flere trekk i den eksisterende videregående opplæringen. Målene med Reform 94 var et bedre utbygd tilbud, bedre gjennomstrømning av elever, bredere opplæring på grunnkursene, og at det skulle bli lettere å få tilgang til høyere utdanning, også for de som ville velge yrkeslinjer.

Reform 97

Reform 97 var en grunnskolereform, og innebar en endring av grunnskoleløpet fra ni til ti år, og en endring i skolestart fra syv til seks års alder. Andre sentrale momenter i reformen, var innføring av skolefritidsordningen og et nytt læreplanverk. Under Reform 97 ble det tiårige grunnskoleløpet delt i tre trinn, med småskoletrinnet (1. til 4. klasse), mellomtrinnet (5. til 7. klasse) og ungdomstrinnet (8. til 10. klasse). Reform 97 ble gradvis innført over en treårsperiode, fra 1997 til 1999.

Kunnskapsløftet

Kunnskapsløftet er en norsk skolereform som ble lansert i 2006. Den omfattet hele grunnopplæringen (grunnskolen, videregående skole og voksenopplæringen) og trådte i kraft i august 2006. Reformen førte til endringer av skolens innhold, organisasjon og struktur. Grunnskolen ble inndelt i et barnetrinn (1.-7. trinn) og et ungdomstrinn (8.-10. trinn). Retten til videregående opplæring ble videreført i Kunnskapsløftet. Det ble innført ny terminologi som følge av den nye skolestrukturen. Blant annet skiftet studieretning navn til utdanningsprogram.

1.5. Rapportens oppbygning

I kapittel 2 skal vi se på resultater fra grunnskolen for de tre kohortene. I dette kapitlet tar vi for oss grunnskolepoeng og standpunkt karakterer i norsk, matematikk og engelsk ved avsluttet grunnskole. Vi ser også på resultater fra nasjonale prøver i lesning, regning og engelsk for både 5.trinn og 8.trinn for Kohort 1997-1999.

I kapittel 3 ser vi på deltagelse, fagvalg og sluttkompetanse fra videregående opplæring. Vi skiller mellom kohortene ut fra hvilken reform de har fulgt gjennom sin utdanning. Vi ser på hvor mange som har direkte overgang fra grunnskole til videregående opplæring samtidig som vi ser på hvor stor andel blant innvandrerne som ikke er registrert i videregående opplæring. Etter dette ser vi på hvilke fagvalg den delen av populasjonen som har påbegynt videregående opplæring før fylte 25 år har tatt. Til slutt ser vi på hvilken sluttkompetanse elevene har oppnådd.

I kapittel 4 ser vi på deltagelse i høyere utdanning, altså om man har vært registrert som student ved et universitet eller en høyskole. Vi gir først et bilde på deltagelse blant alle i kohortene, før vi begrenser oss til dem som har oppnådd studiekompetanse gjennom videregående opplæring. Videre ser vi på populasjonens høyeste oppnådde grad innen 8 år fra første gang man var registrert i ved et universitet eller en høyskole, og undersøker om kjønnsmonstret er ulik blant innvandrere og de uten innvandrerbakgrunn.

I kapittel 5 ser vi på populasjonens høyeste oppnådde utdanningsnivå for å få en helhetlig oversikt over utdanningsnivået blant innvandrere og de uten innvandrerbakgrunn. Vi undersøker videre om forskjellene mellom innvandrere og uten innvandrerbakgrunn kan forklares med kjønn og landbakgrunn.

2. Grunnskoleresultater

I dette kapitlet vil vi belyse grunnskoleresultater til innvandrere. Vi sammenligner ulike kohorter, som er nærmere beskrevet i kapittel 1. I sammenligningen må vi også ta hensyn til at gruppene ikke har gjennomgått grunnskole under de samme reformene eller har fulgt samme lærerplaner. Dette betyr spesielt at resultatene fra Kohort 1987-1989, ikke er sammenlignbare med resultatene fra Kohort 1992-1994 og Kohort 1997-1999.

For elevene som fullførte under Reform 97 (Kohort 1987-1989) er grunnskolepoeng summen av elevens fagkarakterer i 11 fag. Når eleven har både standpunktkarakter og eksamenskarakter, er fagkarakteren gjennomsnittet av disse karakterene. Hvis eleven mangler karakter i noen fag, blir det lagt til poeng for inntil to fag ut fra gjennomsnittskarakteren i de fagene eleven har karakter i.

For elever som fullførte under Kunnskapsløftet (Kohort 1992-1994 og Kohort 1997-1999) blir grunnskolepoeng regnet ut på følgende måte; Summen av alle karakterer dividert på antall karakterer, multiplisert med 10. Elever som har karakter i færre enn 8 fag får ikke beregnet grunnskolepoeng.

Når vi ser på resultater fra grunnskolen ser vi først på grunnskolepoeng, deretter standpunktkarakterer. Deretter vil vi se litt mer spesifikt på noen bakgrunnsvariabler (foreldrenes utdanningsnivå, landbakgrunn, og kjønn) for å se om dette påvirker resultatene og forskjellene mellom gruppene. Kohort 1997-1999 er den eneste kohorten som gjennomførte nasjonale prøver, så delen om resultater fra nasjonale prøver vil kun omhandle denne kohorten.

2.1. Innvandrere som kom til Norge da de var seks år eller eldre har lavere grunnskolepoeng

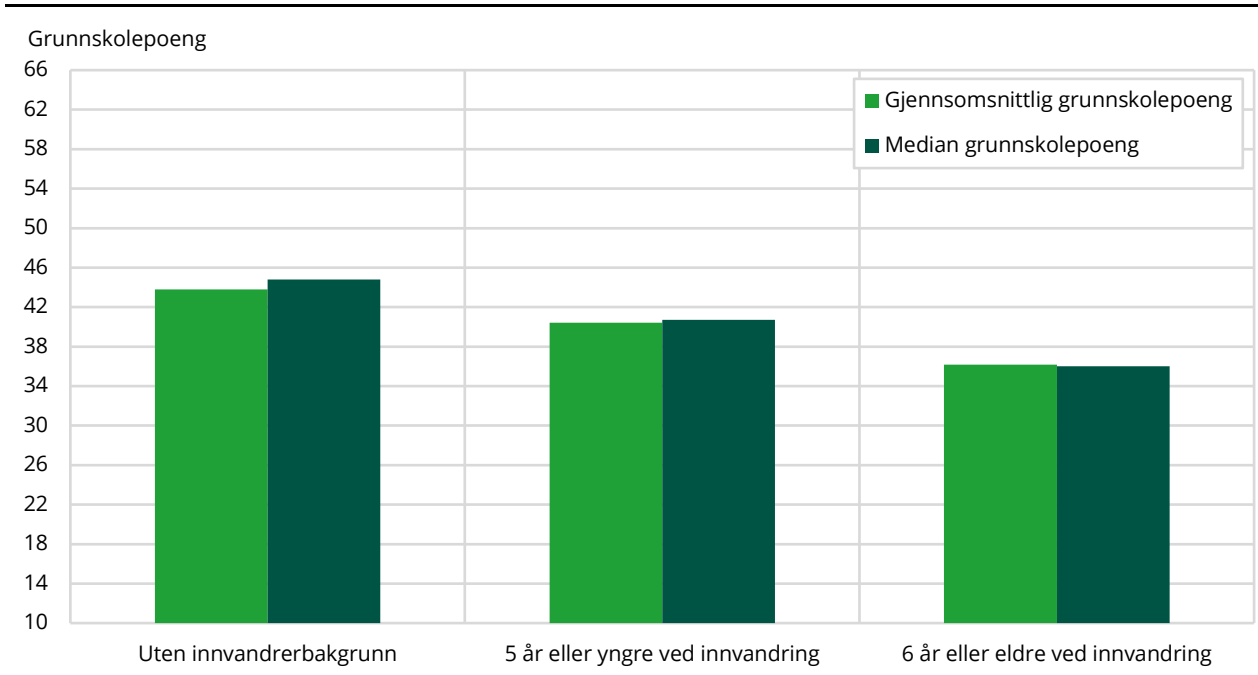
Vi begynner med å se på elevene i Kohort 1987-1989. Når vi sammenligner de tre innvandrerguppene; de uten innvandrerbakgrunn, de som innvandret når de var 5 år eller yngre og de som innvandret når de var 6 år eller eldre, finner vi forskjeller i gjennomsnittlig grunnskolepoeng.

Vi har også valgt å se på både gjennomsnittlig og median grunnskolepoeng for å kunne skille mellom hva som er mest vanlig (median) og gjennomsnittet (som ikke tar hensyn til at noen med veldig høye eller lave grunnskolepoeng kan ha stor innvirkning på resultatene).

Personer i Kohort 1987-1989 uten innvandrerbakgrunn har i gjennomsnitt nesten 44 grunnskolepoeng, mens blant de som innvandret da de var fem år eller yngre, ligger snittet på rundt 40,5. For innvandrere som kom etter fylte seks år, ligger snittet på rundt 36 poeng.

Medianen viser samme tendenser. Blant de uten innvandrerbakgrunn er median grunnskolepoeng nesten 9 poeng høyere enn for innvandrere som kom etter fylte seks år. Innvandrer som kom da de var seks år eller eldre ligger omtrent midt i mellom de to andre gruppene i henhold til median grunnskolepoeng.

Figur 2.1 Grunnskolepoeng, gjennomsnitt og median. Kohort 1987-1989

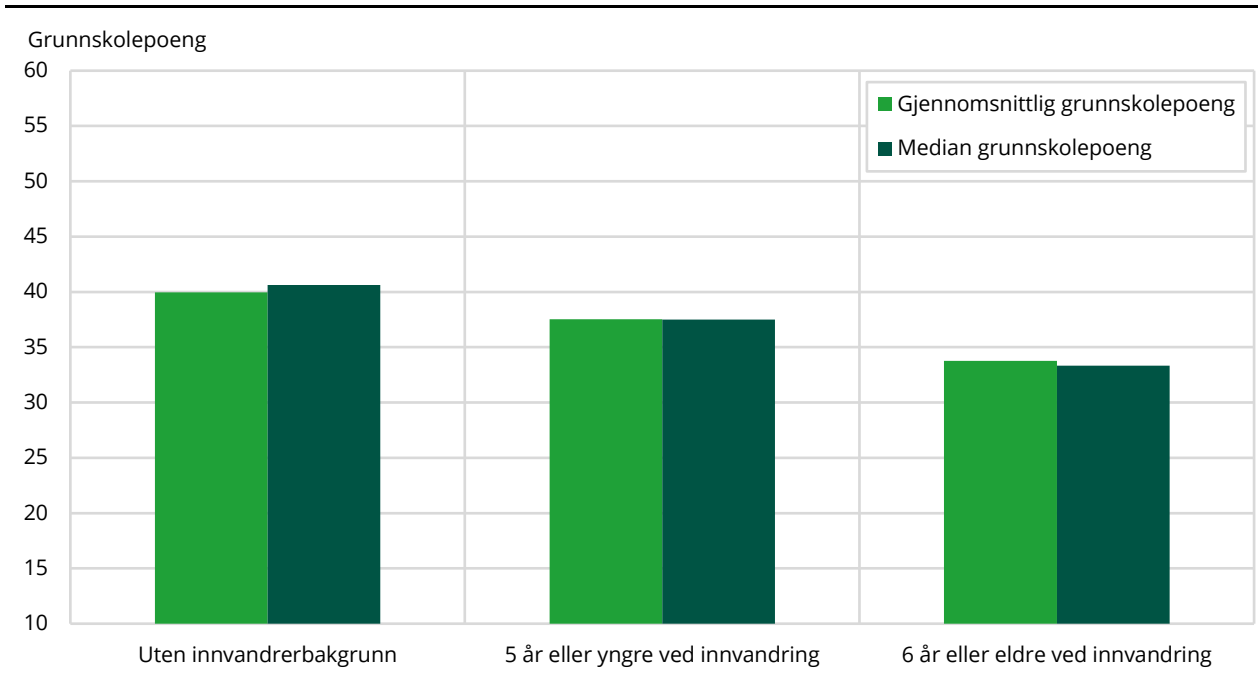

Kilde: Statistisk Sentralbyrå

I Kohort 1992-1994 (født 1992-1994) er forskjellene mellom de tre gruppene fremdeles tilstede men skillet mellom de som innvandret da de var fem år eller yngre og de uten innvandrerbakgrunn er mindre. Vi må huske at denne kohorten ikke direkte kan sammenlignes med Kohort 1987-1989, men vi kan se at trendene innenfor kohorten er relativt lik som i den forrige.

Median grunnskolepoeng ligger 7 grunnskolepoeng lavere blant elever som innvandret da de var seks år eller eldre enn for elever uten innvandrerbakgrunn.

Figur 2.2 Grunnskolepoeng, gjennomsnitt og median, Kohort 1992-1994

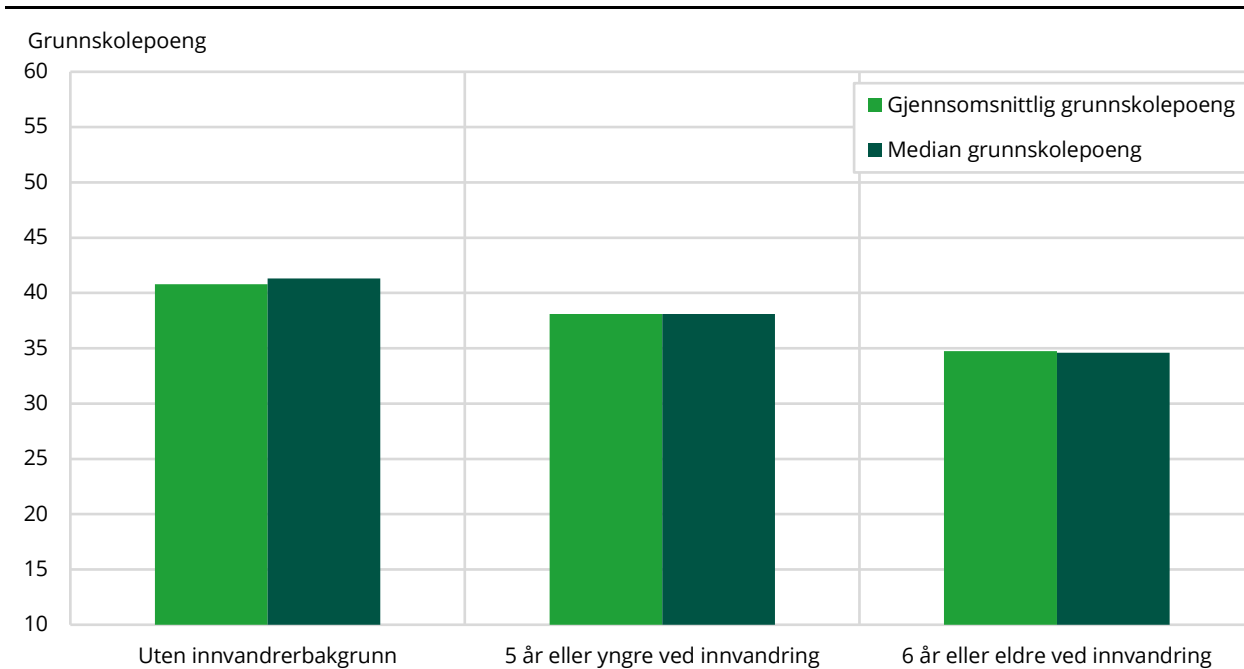

Kilde: Statistisk Sentralbyrå

Når det kommer til grunnskolepoeng for Kohort 1997-1999 (født 1997-1999) finner vi de samme tendensene som i de to andre kohortene. De uten innvandrerbakgrunn har rundt 3

grunnskolepoeng mer i gjennomsnitt enn de som innvandret da de var fem år eller yngre, og 6 grunnskolepoeng mer i gjennomsnitt enn de som innvandret da de var seks år eller eldre. Vi ser at selv om måten grunnskolepoeng ble beregnet på er ulik for Kohort 1987-1989 versus Kohort 1992-1994 og kohort 1997-1999, er forskjellene mellom gruppene omtrent like store uavhengig av hvilken kohort vi ser på.

Figur 2.3 Grunnskolepoeng, gjennomsnitt og median. Kohort 1997-1999

Kilde: Statistisk Sentralbyrå

2.2. Klare forskjeller i standpunktkarakterer

Vi finner omtrent samme trendene og forskjellene når vi ser på standpunktkarakterene i engelsk, norsk og matematikk som da vi så på gjennomsnittlige grunnskolepoeng, dette gjelder for alle tre kohortene.

Tabell 2.1 Standpunktkarakterer, gjennomsnitt. Kohort 1987-1989

	Gjennomsnittlig standpunktkarakter engelsk, skriftlig	Gjennomsnittlig standpunktkarakter matematikk	Gjennomsnittlig standpunktkarakter norsk, hovedmål
Uten innvandrerbakgrunn	3,8	3,5	3,9
5 år eller yngre ved innvandring	3,4	3,0	3,5
6 år eller eldre ved innvandring	3,1	2,9	3,3

Kilde: Statistisk Sentralbyrå

For Kohort 1987-1989 er de gjennomsnittlige standpunktkarakterene i engelsk og norsk blant de uten innvandrerbakgrunn omtrent 0,3 karakterpoeng høyere enn blant de som innvandret da de var fem år eller yngre og rundt 0,6 karakterpoeng høyere enn blant de som innvandret da de var seks år eller eldre. Forskjellen mellom de to innvandrergruppene er imidlertid mindre i matematikk. Det skiller mindre enn 0,1 karakterpoeng i matematikk mellom innvandrere som innvandret før og etter fylte seks år, mens i engelsk og norsk skiller det henholdsvis vel 0,2 og 0,3 karakterpoeng.

Tabell 2.2 Standpunktkarakterer, gjennomsnitt. Kohort 1992-1994

	Gjennomsnittlig standpunktkarakter engelsk, skriftlig	Gjennomsnittlig standpunktkarakter matematikk	Gjennomsnittlig standpunktkarakter norsk, hovedmål
Uten innvandrerbakgrunn	3,9	3,5	3,9
5 år eller yngre ved innvandring	3,6	3,1	3,6
6 år eller eldre ved innvandring	3,1	2,9	3,1

Kilde: Statistisk Sentralbyrå

I Kohort 1992-1994 er det ikke store endringer på hvilke fag som har størst forskjeller mellom de ulike gruppene sett i sammenheng med kohort 1987-1989, men i norsk hovedmål er det en økning i forskjellen mellom de uten innvandrerbakgrunn og de som innvandret da de var seks år eller eldre i norsk hovedmål. Forskjellene mellom gruppene er fremdeles minst i matematikk, men det er en liten økning i forskjellen mellom de som innvandret da de var seks år eller eldre og de som innvandret da de var fem år eller yngre.

Tabell 2.3 Standpunktkarakterer, gjennomsnitt. Kohort 1997-1999

	Gjennomsnittlig standpunktkarakter engelsk, skriftlig	Gjennomsnittlig standpunktkarakter matematikk	Gjennomsnittlig standpunktkarakter norsk, hovedmål
Uten innvandrerbakgrunn	4,0	3,6	3,9
5 år eller yngre ved innvandring	3,8	3,1	3,5
6 år eller eldre ved innvandring	3,2	3,0	3,0

Kilde: Statistisk Sentralbyrå

Når det kommer til standpunktkarakter og grunnskolepoeng for Kohort 1997-1999 finner vi de samme tendensene som i de to andre kullene. Forskjellen mellom de uten innvandrerbakgrunn og de som innvandret da de var seks år eller eldre fortsetter å være minst i matematikk. I kohortene 1987-1989 og 1992-1994 var forskjellene mellom de uten innvandrerbakgrunn og de som innvandret før fylte seks år omtrent like store i engelsk og norsk, men i denne kohorten er forskjellen i engelsk mindre markert.

Generelt sett for alle tre kohortene kan vi si at forskjellene mellom de som innvandret da de var seks år eller eldre og de uten innvandrerbakgrunn er minst i matematikk, og forskjellen mellom de to innvandrergruppene er også minst i matematikk. De som innvandret før fylte seks år presterer for alle tre kohorter mye lavere i matematikk enn i de to andre fagene, noe som gjør at forskjellen mellom denne gruppen og de uten innvandrerbakgrunn er størst i matematikk.

2.3. Forskjellene størst i nasjonale prøver i lesing

Nasjonale prøver ble innført for 5. og 8. trinn i 2007, og i 2010 ble det også innført prøver for 9.trinn. Formålet med nasjonale prøver er å vurdere i hvilken grad skolen har klart å utvikle ferdighetene til elevene i lesing og regning og i deler av faget engelsk. Av kohortene vi omtaler i rapporten, er det kun Kohort 1997-1999 som har avlagt nasjonale prøver. For nasjonale prøver i femte trinn er det ca. 75 prosent av de som innvandret da de var seks år eller eldre som har manglende observasjoner. Dette kan skyldes at de enten innvandret etter prøvene ble tatt i femte klasse, eller at de har fått unntak. Ellers ser vi at det er mer enn dobbelt så stor andel som mangler nasjonale prøver fra femte klasse blant elever som var yngre enn seks år ved innvandringstidspunktet enn blant de uten innvandrerbakgrunn. Dette gjelder for prøvene både i lesing, engelsk og regning. Den store andelen som mangler nasjonale prøver 5. trinn blant innvandrere som kom til landet etter fylte seks år svekker grunnlaget for å sammenligne nasjonale prøve-resultater mellom gruppene, og vi velger derfor nedenfor å fokusere på resultater fra nasjonale prøver 8. trinn der vi har noe færre innvandrere i kohorten uten avlagt prøve. Rundt halvparten av alle som innvandret etter seks år har ikke resultater fra åttende trinn mens rundt fem prosent av de uten innvandrerbakgrunn og rundt 13 prosent av de som innvandret da de var fem år eller yngre ikke har resultater.

2.3.1 Nasjonale prøver på 8.trinn

Resultater fra nasjonale prøver 8. trinn viser at på alle de tre prøvene har gruppen uten innvandrerbakgrunn en fordeling med større innslag av de høyere mestringsnivåene enn hva tilfellet er for innvandrerne. Denne forskjellen i fordelingen er mest markert i lesing. Lesing er også prøven der det er størst forskjell i resultatene mellom innvandrerer som kom til landet før versus etter fylte seks år. Eksempelvis er andelen på laveste mestringsnivå i lesing hele 29 prosent blant de som innvandret etter fylte seks år, mot 16 prosent blant de som innvandret i yngre alder. Dette henger nok sammen med at lesing bygger på en forståelse av det norske språket som innvandrerbarna gjerne i liten grad har hatt erfaring med før de ankom landet. I regning eller engelsk er det større mulighet for at barna som innvandrer i skolealder har et visst grunnlag med seg fra land de tidligere har bodd i.

Sammenligner vi prøveresultatene for personer uten innvandrerbakgrunn med de som innvandret før fylte seks år skiller regning seg ut med en langt likere fordeling for de to gruppene enn det vi finner for lesing og engelsk.

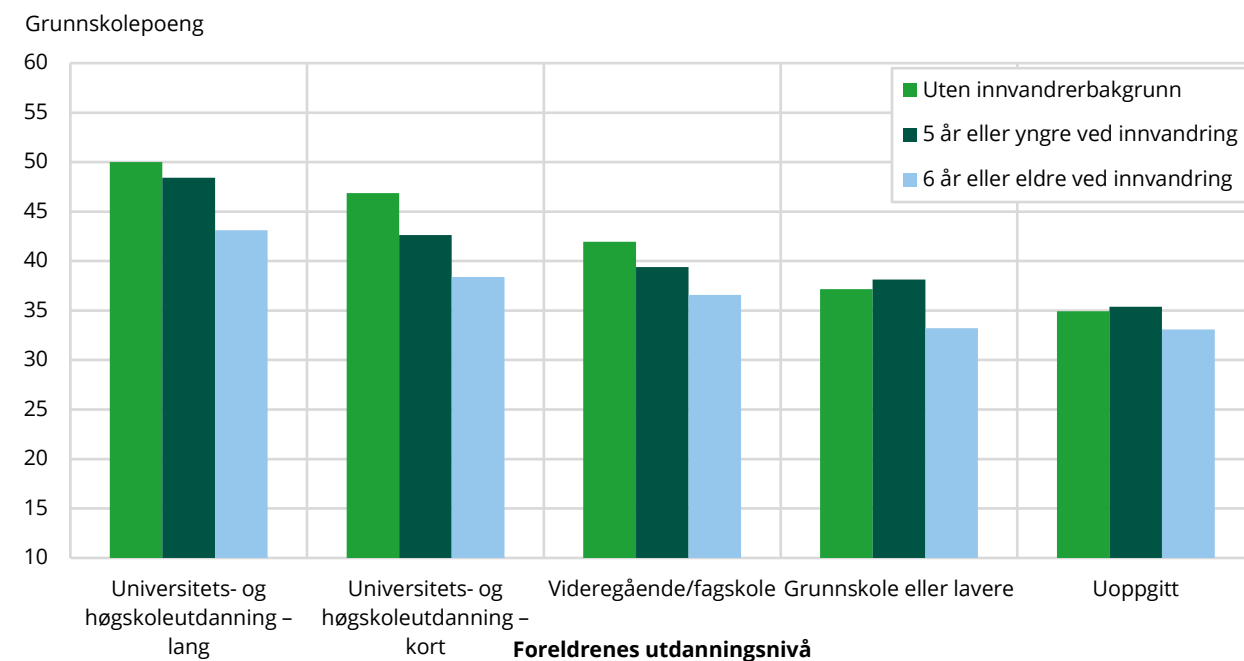
Tabell 2.4 Fordeling av mestringsnivå på nasjonale prøver i 8. trinn, etter innvandringkategori. Kohort 1997-1999. Prosent

	Uten innvandrerbakgrunn	5 år eller yngre ved innvandring	6 år eller eldre ved innvandring
Lesing, 8.trinn			
Mestringsnivå 1	7	16	29
Mestringsnivå 2	20	32	32
Mestringsnivå 3	38	34	27
Mestringsnivå 4	23	13	9
Mestringsnivå 5	12	6	3
Regning, 8.trinn			
Mestringsnivå 1	9	13	24
Mestringsnivå 2	20	25	29
Mestringsnivå 3	40	38	31
Mestringsnivå 4	20	15	11
Mestringsnivå 5	11	8	6
Engelsk, 8. trinn			
Mestringsnivå 1	6	12	17
Mestringsnivå 2	20	33	31
Mestringsnivå 3	41	37	35
Mestringsnivå 4	21	12	12
Mestringsnivå 5	12	6	5

Kilde: Statistisk Sentralbyrå

2.4. Forelderens utdanningsnivå forklarer ikke alle forskjellene

Tidligere undersøkelser og statistikk viser at det er en sammenheng mellom foreldrenes utdanningsnivå og grunnskolepoeng (se f.eks. Grendal 2021). Ser vi på de tre gruppene i denne rapporten og tar hensyn til foreldres utdanningsnivå finner vi at karakterforskjellene mellom de uten innvandrerbakgrunn og de som innvandret da de var fem år eller yngre blir noe mindre. Selv om forskjellene mellom gruppene i henhold grunnskolepoeng ikke endres betraktelig når vi tar hensyn til foreldrenes utdanningsnivå, viser en slik inndeling noe reduserte forskjeller.

Figur 2.4 Gjennomsnittlig grunnskolepoeng etter foreldrenes utdanningsnivå, Kohort 1987-1989

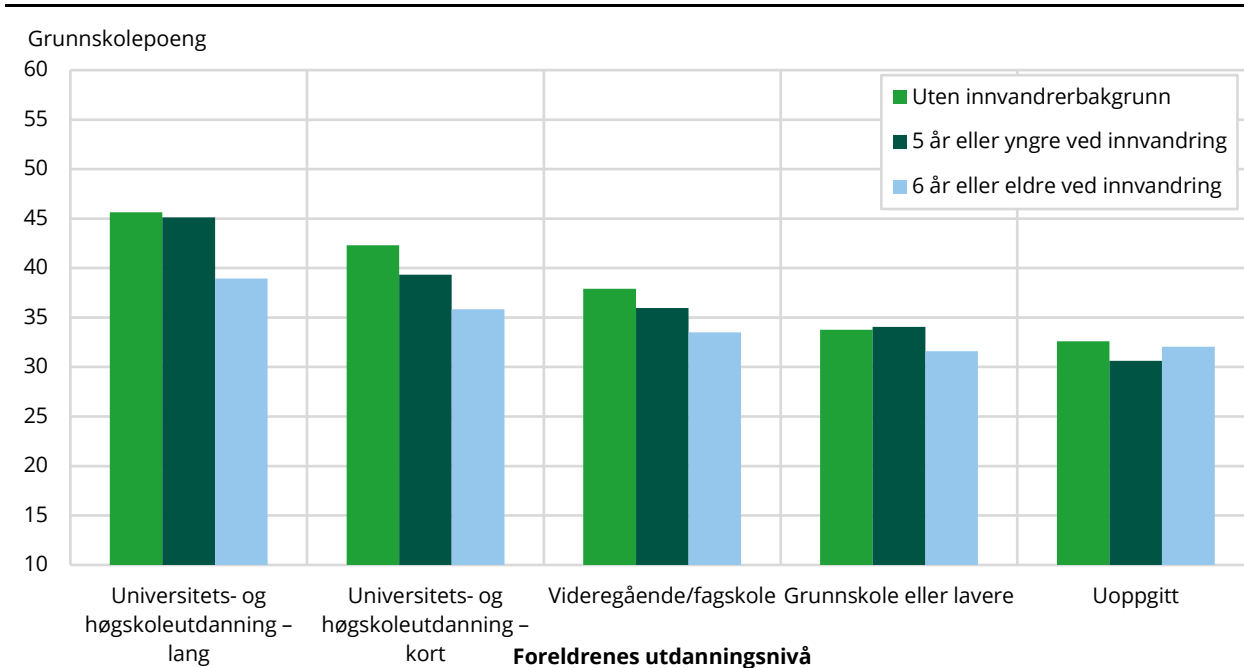
Kilde: Statistisk Sentralbyrå

I kohort 1987-1989 ser vi at gjennomsnittlig standpunktkarakter (Vedleggstabell A1) i engelsk er høyere blant elever som innvandret da de var seks år eller eldre og har foreldre med høyere utdanning enn for de uten innvandrerbakgrunn hvor foreldrene har det samme utdanningsnivået. Vi ser også at blant elever hvor foreldrene har grunnskole eller lavere som høyeste utdanning, presterer innvandrere som kom til Norge før fylte seks år bedre i både norsk og matematikk enn de uten innvandrerbakgrunn hvor foreldrene har samme utdanningsnivå, selv om forskjellene i norsk er liten. Denne gruppen har også både høyere median og gjennomsnittlig grunnskolepoeng enn de uten innvandrerbakgrunn.

Forskjellen mellom de som innvandret da de var seks år eller eldre, og de uten innvandrerbakgrunn er derimot fremdeles ganske stor selv når vi tar hensyn til foreldrenes utdanningsnivå, både med hensyn til individuelle standpunktkarakterer og samlet grunnskolepoeng.

Ser vi Kohort 1992-1994 i lys av foreldrenes utdanningsnivå finner vi at de uten innvandrerbakgrunn fremdeles oppnår høyere grunnskolepoeng enn de to andre gruppene uavhengig av foreldrenes utdanningsnivå. Unntaket er blant elever hvor foreldrene har grunnskole eller lavere som høyeste utdanningsnivå. Blant disse elevene finner vi at gjennomsnittlig grunnskolepoeng er litt høyere blant innvandrere som kom til landet før fylte seks år enn blant elever uten innvandrerbakgrunn.

Også for standpunktkarakterer (Vedleggstabell A2) i de tre utvalgte fagene presterer de uten innvandrerbakgrunn bedre innenfor nesten alle kategoriene av foreldres utdanningsnivå. Men som for grunnskolepoeng er det et unntak blant de som har foreldrene med grunnskole- eller lavere som høyeste utdanningsnivå. Elever som innvandret da de var fem år eller yngre og har foreldre med denne utdanningen, presterer bedre eller likt som elever fra de uten innvandrerbakgrunn med samme bakgrunn.

Figur 2.5 Gjennomsnittlig grunnskolepoeng etter foreldrenes utdanningsnivå, Kohort 1992-1994

Kilde: Statistisk Sentralbyrå

Kohort 1997-1999 følger den samme tendensen som de to andre når vi tar hensyn til foreldrenes utdanningsnivå (Vedleggstabell A3). Det å ta hensyn til foreldrenes utdanningsnivå minsker forskjellene, og utjevner i noen tilfeller forskjellen mellom de som innvandret da de var fem år eller yngre og de uten innvandrerbakgrunn. De som innvandret da de var seks år eller eldre forsetter å ha lavere resultater enn de to andre gruppene uavhengig av foreldrenes utdanningsnivå.

2.5. Innvandrere fra Europa gjør det best blant innvandrerne

I alle kohortene finner vi at det er elever med landbakgrunn fra Oseania som i gjennomsnitt gjør det best blant innvandrerne, men denne gruppen er så liten at vi kan ikke si noe sikkert om denne gruppen. Hvis vi ser i bort i fra Oseania, er det elever med bakgrunn fra Europa som gjør det best. Dette gjelder både for de som innvandret da de var fem år eller yngre, og de som innvandret da de var seks år eller eldre. Vi ser også at det er innvandrere fra Afrika som har lavest gjennomsnittlig grunnskolepoeng. Forskjellene mellom gruppene som innvandret da de var seks år eller eldre, og de som innvandret da de var fem år eller yngre forsetter å være betydelige.

Her igjen må vi huske at utregningen av grunnskolepoeng er annerledes for Kohort 1987-1989, og at kohortene ikke er nødvendigvis sammenlignbare med hverandre, men forholdene innenfor gruppen kan sammenlignes.

Tabell 2.5 Gjennomsnittlig grunnskolepoeng etter verdensdel. Alle kohorter

	Antall	Kohort 1987-1989	Kohort 1992-1994	Kohort 1997-1999
5 år eller yngre ved innvandring				
Europa	3 119	41,1	39,0	39,9
Asia med Tyrkia	3 098	40,5	35,6	37,6
Afrika	1 028	38,1	35,9	36,1
Amerika	244	38,1	39,8	36,6
Oseania	:	:	:	:
6 år eller eldre ved innvandring				
Europa	9 162	40,0	35,8	36,6
Asia med Tyrkia	8 316	34,1	33,1	34,1
Afrika	4 482	32,5	31,1	31,8
Amerika	712	38,0	34,5	34,5
Oseania	16	45,1	44,3	45,9

Kilde: Statistisk Sentralbyrå

Hvis vi går litt dypere inn på individuelle land ser vi at blant de som innvandret da de var fem år eller yngre, er det elever med bakgrunn fra hovedsakelig Vest-Europa som har høyest gjennomsnittlige grunnskolepoeng, men også elever med bakgrunn fra Polen, Sri Lanka og Bosnia gjør det ofte bedre enn de uten innvandrerbakgrunn.

Ser vi på de som innvandret da de var seks år eller eldre, finner vi noen likheter men også at noen andre landbakgrunner skiller seg ut for denne gruppen elever. De landgruppene av elevene som innvandret da de var seks år eller eldre og som har høyere gjennomsnittlig grunnskolepoeng enn de uten innvandrerbakgrunn er fra Tyskland, Nederland, USA, Storbritannia og Serbia.

Hvis vi vil se litt mer på forskjellene ved de ulike kohortene finner vi først og fremst at antallet som innvandret fra de ulike landene er noe forskjellig, så vi har valgt å se på ulike land i de ulike kohortene. Vi har valgt de 20 landene som hadde flest observasjoner på hver kohort, når vi så på begge aldersgrupperingene samlet.

Tabell 2.6 Gjennomsnittlig grunnskolepoeng. Utvalgte land. Kohort 1987-1989

	5 år eller yngre ved innvandring		6 år eller eldre ved innvandring	
	Antall	Gjennomsnittlig grunnskolepoeng	Antall	Gjennomsnittlig grunnskolepoeng
Irak	143	38,1	985	32,4
Somalia	139	37,8	721	30,7
Bosnia-Hercegovina	289	43,5	365	42,0
Kosovo	286	35,9	331	34,2
Iran	156	40,1	287	35,3
Pakistan	223	38,4	206	36,1
Afghanistan	14	41,0	352	33,4
Sverige	72	41,5	237	41,8
Thailand	39	40,2	252	33,5
Tyrkia	96	40,0	185	31,5
Vietnam	151	43,4	100	36,1
Island	46	45,5	158	41,2
Polen	57	44,2	124	40,6
Sri Lanka	98	44,3	70	40,8
Chile	108	37,7	59	34,7
Filippinene	40	41,9	117	35,5
Danmark	53	44,8	89	41,0
Kina	34	50,1	88	42,8
Marokko	40	36,2	50	31,1
Nord-Makedonia	61	38,4	27	30,6
Libanon	51	39,5	23	32,5

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Vi ser først på de i Kohort 1987-1989 som innvandret da de var fem år eller yngre. Blant disse er det elever fra flere land som har en gjennomsnittlige grunnskolepoeng som er høyere enn de uten innvandrerbakgrunn (43,8 grunnskolepoeng). Dette gjelder elever med bakgrunn fra Island, Danmark, Polen, Sri Lanka og Kina. Det er også elever med andre landbakgrunner som har høyere gjennomsnittlige grunnskolepoeng enn hva vi fant når vi så på innvandrere før fylte seks år som en samlet enhet (40,4 grunnskolepoeng). Elever fra Iran, Sverige, Filipinene, Bosnia-Hercegovina, Afghanistan og Vietnam, har høyere gjennomsnittlig grunnskolepoeng enn denne gruppen som helhet.

Hvis vi ser på de som innvandret da de var seks år eller eldre er det ingen elever fra de utvalgte landene som vist i tabell 3.2 som har høyere gjennomsnittlig grunnskolepoeng enn de uten innvandrerbakgrunn, men hvis vi ser på flere land enn disse tjue, viser det seg at elever fra Tyskland (159 observasjoner) med 43,9 gjennomsnittlige grunnskolepoeng og fra Nederland (46 observasjoner) med 48,1 grunnskolepoeng høyere gjennomsnittlig grunnskolepoeng enn de uten innvandrerbakgrunn. Elever som innvandret i skolealder fra Bosnia-Hercegovina, Sverige, Pakistan, Island, Polen, Vietnam, Danmark, Kina, og Sri-Lanka har alle et gjennomsnittlig grunnskolepoeng som er høyere enn det vi fant for denne gruppen som helhet (36 grunnskolepoeng).

Tabell 2.7 Gjennomsnittlig grunnskolepoeng. Utvalgte land. Kohort 1992-1994

	5 år eller yngre ved innvandring		6 år eller eldre ved innvandring	
	Antall	Gjennomsnittlig grunnskolepoeng	Antall	Gjennomsnittlig grunnskolepoeng
Irak	250	34,4	1 073	31,9
Somalia	136	33,3	939	29,3
Polen	29	37,0	902	33,1
Thailand	33	35,3	629	30,7
Russland	27	42,6	561	35,3
Afghanistan	6	37,1	571	34,9
Tyskland	58	42,7	416	37,7
Kosovo	182	35,0	263	33,2
Sverige	211	38,6	211	36,8
Bosnia-Hercegovina	284	39,2	60	37,5
Pakistan	134	35,6	175	33,2
Iran	73	36,1	210	34,4
Litauen	:	:	254	34,7
Filippinene	29	37,8	191	35,8
Nederland	35	45,1	166	40,7
Island	80	38,8	114	37,7
Danmark	68	42,4	107	40,2
Tyrkia	50	35,6	124	31,2
Etiopia	5	37,7	164	33,3
Palestina	5	37,3	157	30,2
Saudi-Arabia	61	32,2	22	33,2

Kilde: Statistisk sentralbyrå

For Kohort 1992-1994 og de som innvandret da de var fem år eller yngre er det noen andre land som skiller seg ut enn i Kohort 1987-1989, grunnet blant annet en endring i demografien. Det er f.eks. ikke lengre nok observasjoner for Sri Lanka i denne gruppen. Det er fremdeles noen elever som har høyere gjennomsnittlig grunnskolepoeng enn de uten innvandrerbakgrunn (40,0 grunnskolepoeng), nærmere bestemt elevene som har landbakgrunn fra Russland, Tyskland, Nederland og Danmark. I tillegg har elever med landbakgrunn fra Sverige, Bosnia-Herzegovina, Island, Filipinene og Etiopia gjennomsnittlige grunnskolepoeng som er høyere enn for gruppen som innvandret da de var fem år eller yngre som helhet (37,5 grunnskolepoeng).

For gruppen som innvandret da de var seks år eller eldre, er det kun elever fra Nederland og Danmark som har en høyere gjennomsnittlige grunnskolepoeng enn de uten innvandrerbakgrunn

(40,0 grunnskolepoeng), når vi kun ser på de tjue landene med flest observasjoner. Elever fra Afghanistan, Tysland, Sverige, Bosnia-Herzegovina, Iran, Litauen, Filipinene og Island har høyere gjennomsnittlig grunnskolepoeng enn gruppen som innvandret da de var seks år eller eldre som helhet i Kohort 1992-1994 (33,8 grunnskolepoeng).

Tabell 2.8 Gjennomsnittlig grunnskolepoeng. Utvalgte land. Kohort 1997-1999

	5 år eller yngre ved innvandring		6 år eller eldre ved innvandring	
	Antall	Gjennomsnittlig grunnskolepoeng	Antall	Gjennomsnittlig grunnskolepoeng
Irak	550	36,6	902	33,1
Somalia	431	34,9	939	29,3
Polen	60	41,9	1 073	31,9
Afghanistan	233	38,4	571	34,9
Thailand	85	37,6	629	30,7
Tyskland	157	44,6	416	37,7
Litauen	10	44,6	561	35,3
Kosovo	240	36,3	254	34,7
Russland	189	38,8	263	33,2
Sverige	115	39,1	191	35,8
Iran	107	37,1	175	33,2
Island	53	37,9	210	34,4
Etiopia	82	36,5	166	40,7
Pakistan	131	37,6	114	37,7
Danmark	74	42,1	157	30,2
Eritrea	11	36,6	211	36,8
Syria	34	36,4	164	33,3
Nederland	44	42,4	107	40,2
Palestina	21	33,2	124	31,2
Filippinene	49	38,1	60	37,5
Romania	8	35,1	22	33,2

Kilde: Statistisk sentralbyrå

For Kohort 1997-1999, og de som innvandret når de var fem år eller yngre finner vi at elever med landbakgrunn fra Tyskland, Nederland, Danmark, Polen og Litauen har høyere gjennomsnittlige grunnskolepoeng enn de uten innvandrerbakgrunn (41,3 grunnskolepoeng), og at elever med landbakgrunn fra Sverige og Russland har høyere gjennomsnittlig grunnskolepoeng enn elever som innvandret da de var fem år eller yngre som helhet (38,1 grunnskolepoeng).

Ser vi på de om innvandret da de var seks år eller eldre er det ingen elever som har høyere grunnskolepoeng enn de uten innvandrerbakgrunn. Derimot er det elever fra flere land; Etiopia, Nederland, Litauen, Afghanistan, Tyskland, Eritrea, Filipinene, Kosovo og Sverige, som har høyere gjennomsnittlige grunnskolepoeng enn gruppen som innvandret da de var seks år eller eldre som helhet (34,6 grunnskolepoeng).

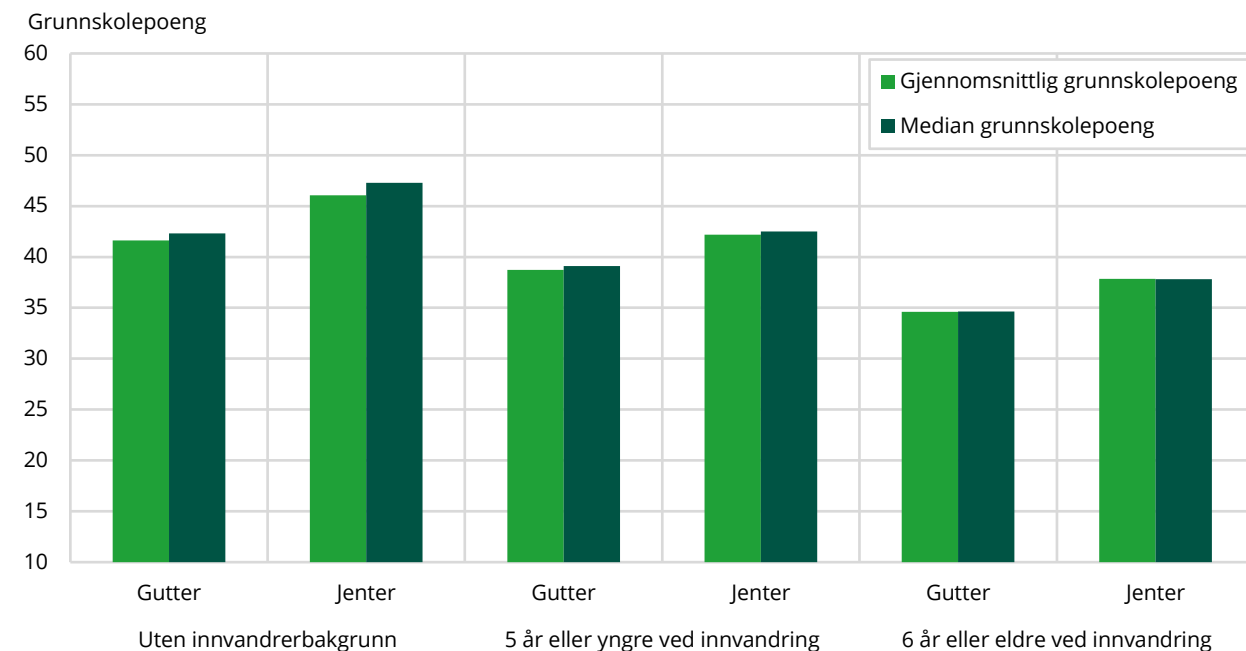
I alt kan vi se at uavhengig av hvilken landbakgrunn elevene har, er det markant endring mellom de som innvandret da de var fem år eller yngre og de som var seks år eller eldre. Selv elever fra andre deler i Norden viser denne samme tendens. Vi ser at noen elever fra noen få landbakgrunner presterer bedre enn sine norskfødte medelever, men i all hovedsak presterer elever fra de fleste andre land dårligere enn de uten innvandrerbakgrunn.

2.6. Markerte kjønnsforskjeller blant alle gruppene

Det er en kjent forskjell mellom prestasjonene til jenter og gutter på grunnskolen (Perlic 2019). Jenter har rundt 4 grunnskolepoeng mer enn gutter i gjennomsnitt. På nasjonale prøver er kjønnsforskjellene noe mindre. Guttene presterer i gjennomsnitt bedre i regning, mens jentene prestere bedre i lesing. Kjønnsforskjellene i nasjonale prøver i engelsk er mye mindre og varierer fra trinn til trinn (Utdanningsdirektorater, 2021).

Ser vi litt nærmere på grunnskoleresultatene per kohort ser vi at i Kohort 1987-1989 er det forskjeller mellom jenter og gutter for alle gruppene, uavhengig av om elevene er født i Norge, innvandret før seks år eller innvandret etter seks år, men forskjellen er mindre blant de som innvandret.

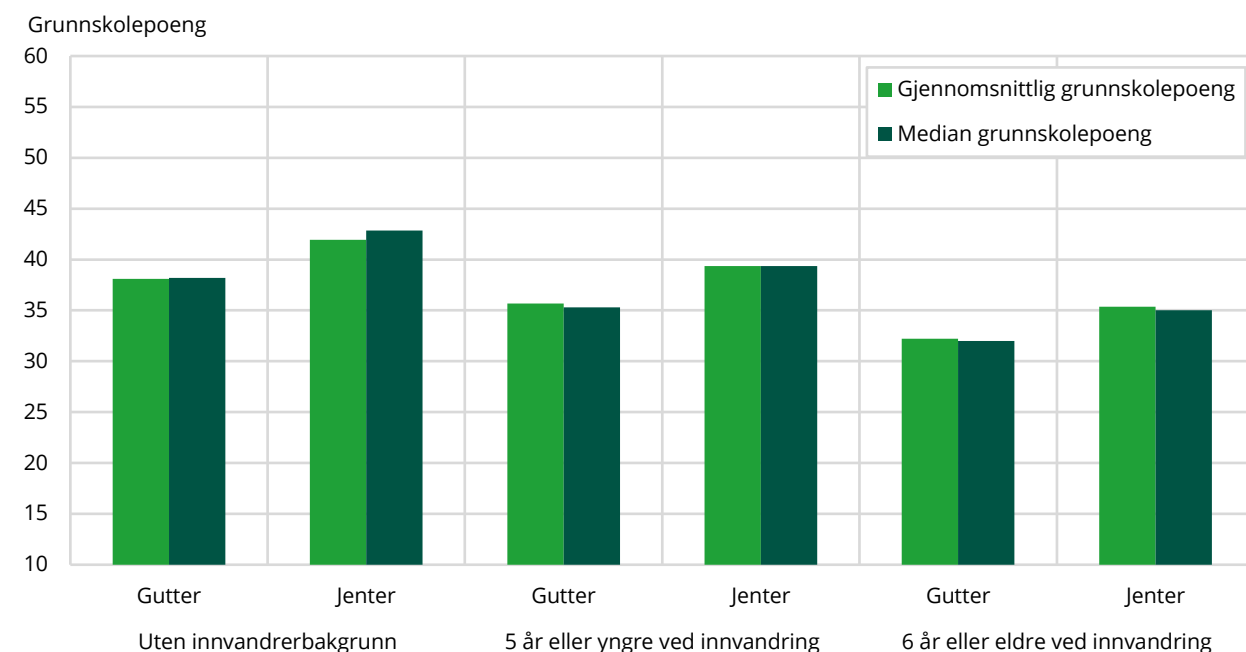
Figur 2.6 Gjennomsnittlig og median grunnskolepoeng, etter kjønn. Kohort 1987-1989

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Både for gruppen som innvandret før fylte seks år og gruppen som innvandret da de var seks år eller eldre er kjønnsforskjellen i gjennomsnittlige grunnskolepoengene omtrent 3, mens for de uten innvandrerbakgrunn er forskjellen på omtrent 4 og et halvt grunnskolepoeng i favør jentene. Samme gjelder hvis vi ser på mediangrunnskolepoeng.

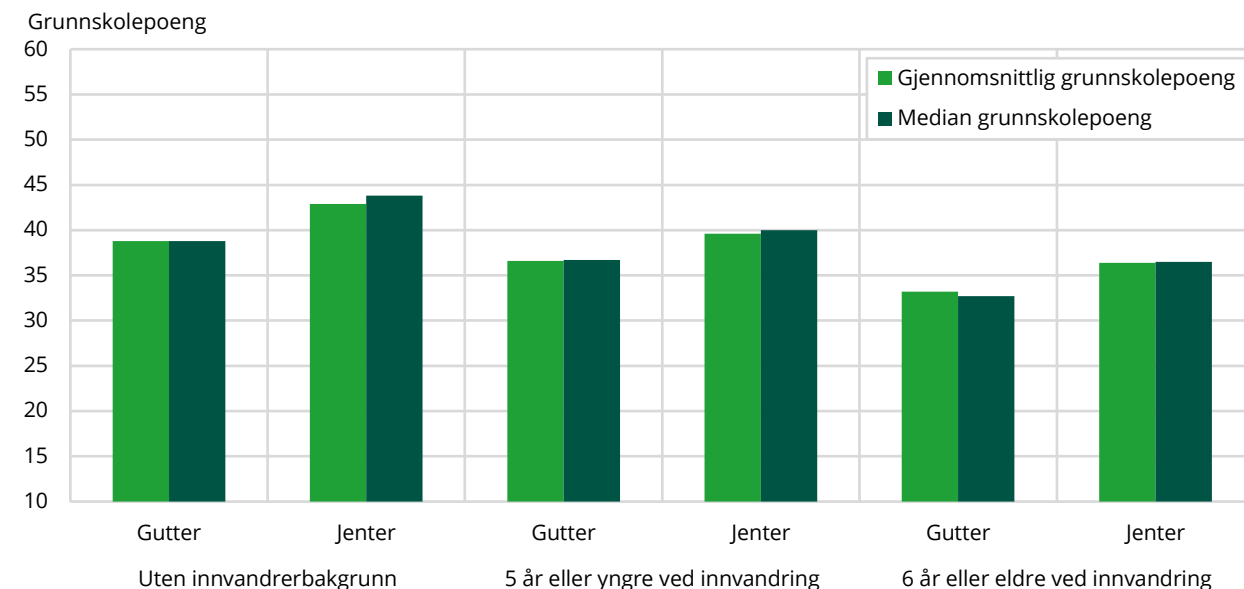
Figur 2.7 Gjennomsnittlig og median grunnskolepoeng, etter kjønn. Kohort 1992-1994

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I Kohort 1992-1994 ser vi litt endringer, forskjellene blant de uten innvandrerbakgrunn har gått ned og er på rundt fire poeng, mens forskjellene blant de som innvandret da de var fem år eller yngre er økt og er også rundt fire poeng. Forskjellen mellom kjønn er minst blant de som innvandret da de var seks år eller eldre, med et gjennomsnitt på rundt 3 grunnskolepoeng mer i favør jentene.

Figur 2.8 Gjennomsnittlig og median grunnskolepoeng, etter kjønn. Kohort 1997-1999

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I Kohort 1997-1999 er kjønnsforskjellen blant de som innvandret da de var fem år eller yngre, på rundt tre grunnskolepoeng. Blant de uten innvandrerbakgrunn og blant de som innvandret da de var seks år eller eldre er forskjellen også på rundt tre poeng.

Som helhet kan vi si at innvandrergruppene følger mye av den samme trendene som vi ser i henhold til kjønnsforskjeller i grunnskolen generelt, jentene har noe høyere gjennomsnittlig grunnskolepoeng enn guttene uavhengig av innvandringsbakgrunn, selv om forskjellene er noe mindre blant elever med innvandringsbakgrunn. Vi ser også at jentene som innvandret da de var fem år eller yngre, har høyere gjennomsnittlig og median grunnskolepoeng enn gutter uten innvandringsbakgrunn.

2.7. Oppsummering

- Innvandrere har lavere gjennomsnittlig grunnskolepoeng enn de uten innvandrerbakgrunn.
- De som innvandret når de var seks år eller eldre har laveste grunnskolepoeng av alle tre gruppene, på tvers av kohorter.
- Matematikk er det faget hvor forskjellen i standpunktkarakterer i minst mellom de som innvandret da de var seks år og eldre og de uten innvandrerbakgrunn.
- På nasjonale prøver ser vi størst forskjeller mellom de tre gruppene i lesing.
- Det å ta hensyn til foreldrenes utdanningsnivå minsker forskjellene i gjennomsnittlig grunnskolepoeng mellom gruppene, og utjevner i noen tilfeller forskjellen mellom de som innvandret da de var fem år eller yngre og de uten innvandrerbakgrunn.
- Elever som innvandrer fra Europa gjør det best blant de med innvandrerbakgrunn, og i noen tilfeller bedre enn de uten innvandrerbakgrunn.
- I alt kan vi se at uavhengig av hvilken landbakgrunn elevene har, er det markant forskjell mellom de som innvandret da de var fem år eller yngre og de som var seks år eller eldre.
- Innvandrergruppene følger samme tendens som befolkningen som helhet når det kommer til kjønnsforskjeller, jentene presterer noe høyere enn guttene.

3. Videregående opplæring

I dette kapitlet skal vi se nærmere på deltagelse, fagvalg og resultater i videregående opplæring. Et vilkår for inntak til videregående opplæring er at søkeren har fullført norsk grunnskoleopplæring eller tilsvarende. Det er ulike fremgangsmåter for å måle de ulike fenomenene i norsk videregående skole. Dersom man tar utgangspunkt i deltagelse, for eksempel, så kan man se på hvor stor andel som har vært registrert i videregående opplæring. Ved tidligere anledninger har Statistisk sentralbyrå sett på hvor stor andel som har påbegynt videregående opplæring innen fylte 25 år (se for eksempel Keute, Perlic og Holgersen (2019) eller Instebo, Bratholmen og Keute (2021)). Denne avgrensningen er gjort fordi vi da ser på alle som er kvalifisert for videregående opplæring gjennom ungdomsretten³. Personer som har påbegynt videregående utdanning etter fylte 25 år utgjør i denne rapporten 198 personer. De aller fleste som har bodd i Norge hele livet har overgang til videregående opplæring. Men vi vet også fra før at det er lavere deltagelse blant innvandrere i videregående opplæring. Av den grunn har vi valgt å se på deltagelse i lys av overgangstid også i denne rapporten.

I store deler av kapitlet har vi sett på populasjonen samlet. Dette er imidlertid vanskelig når vi skal se på fagvalg i videregående opplæring. Siden personer i Kohort 1987-1989 i stor grad har fulgt Reform 94, mens personer i Kohort 1992-1994 og Kohort 1997-1999 har startet sin videregående utdanning etter at Kunnskapsløftet ble innført, har vi her vist Kohort 1987-1989 for seg selv. Det er også skilt mellom fødselskohortene enkelte steder for å vise forandringer i deltagelse over tid.

3.1. Innvandrere med kortere botid har lavere deltagelse i videregående opplæring

For å måle overgangstid fra grunnskole til videregående opplæring er det en forutsetning å vite elevs avgangsdato fra grunnskole og dato for påbegynt videregående opplæring. Differansen mellom avgangsdato og dato for påbegynt videregående opplæring utgjør overgangstid. Personer uten kjent avgangsdato for grunnskolen er holdt utenfor tabellene i dette delkapitlet⁴.

Tabell 3.1 Andel og antall personer med overgang fra grunnskole til videregående opplæring før fylte 25 år, etter overgangstid

	Antall				Andel		
	I alt	Ikke registrert	Direkte	1 år eller mer registrert	Ikke Direkte	1 år eller mer	
Uten innvandrerbakgrunn							
Begge kjønn	520 511	3 116	510 082	7 313	0,6	98,0	1,4
Gutter	267 119	1 863	261 581	3 675	0,7	97,9	1,4
Jenter	253 392	1 253	248 501	3 638	0,5	98,1	1,4
5 år eller yngre ved innvandring							
Begge kjønn	7 740	152	7 367	221	2,0	95,2	2,9
Gutter	3 949	73	3 758	118	1,9	95,2	3,0
Jenter	3 791	79	3 609	103	2,1	95,2	2,7
6 år eller eldre ved innvandring							
Begge kjønn	25 282	855	21 220	3 207	3,4	83,9	12,7
Gutter	13 096	403	11 050	1 643	3,1	84,4	12,6
Jenter	12 186	452	10 170	1 564	3,7	83,5	12,8

N = 553 553

Personer uten kjent avgangsdato fra grunnskole og personer eldre enn 25 år er holdt utenfor tabellen

Kilde: Statistisk sentralbyrå

³ Ungdom som har gjennomgått grunnskolen eller tilsvarende opplæring, har lovfestet rett til videregående opplæring. Ungdomsretten gjelder ut det skoleåret som begynner det året du fyller 24 år (Opplæringslova, §3-1, 1998)..

⁴ Antall personer uten kjent avgangsdato for grunnskolen utgjør 16 259 personer. Dette utgjør 6043 innvandrere og 10 216 personer uten innvandrerbakgrunn.

Tabell 3.1 viser at de aller fleste har direkte overgang til videregående opplæring. Dette samsvarer med tidligere rapporter fra SSB (Keute, Perlic og Holgersen, 2019). At andel med direkte overgang synker desto senere i barndommen man innvandrer er også noe SSB har skrevet om tidligere (Instebø, Bratholmen og Keute, 2021).

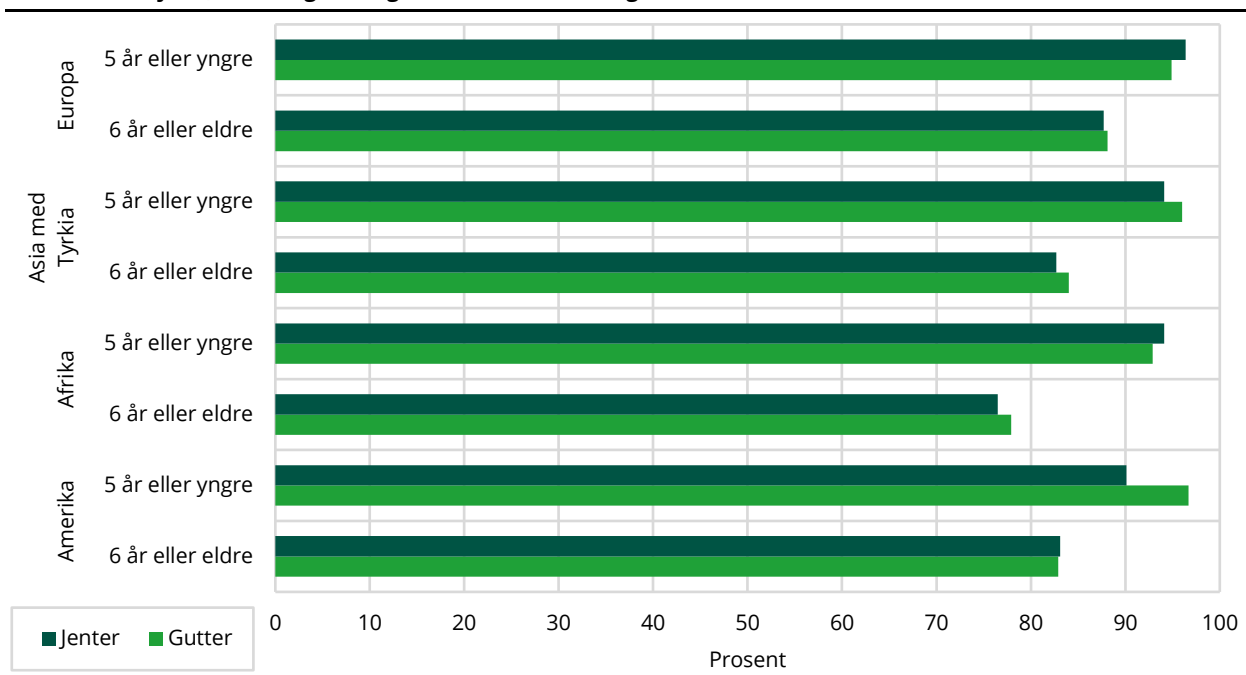
Blant gruppen som var 5 år eller yngre ved innvandring er andel med direkte overgang på 95 prosent. Dette er bare noen få prosentpoeng lavere enn befolkningen uten innvandrerbakgrunn. For personer 6 år eller eldre ved innvandring er andelen som har direkte overgang på 84 prosent. Det vil si at godt over 4 av 5 av dem som innvandrer etter seks års alder og er registrert med dato for avslutta grunnskole har direkte overgang til videregående opplæring.

Blant befolkningen uten innvandrerbakgrunn er andelen som ikke er registrert i videregående opplæring før fylte 25 år på 0,6 prosent. For innvandrere med registrert avslutta grunnskole i Norge er denne andelen på 2 og 3,4 prosent for henholdsvis den yngre og den eldre innvandrergruppen. Det vil si at andel «ikke registrert» holder seg på et lavt nivå uavhengig av når i barndommen en innvandrer.

De som har utsatt oppstart «1 år eller mer» utgjør 1,4 prosent av personer uten innvandrerbakgrunn, og 2,9 prosent for personer som var 5 år eller yngre ved innvandring. For personer 6 år eller eldre ser vi en mer markant forskjell sammenliknet med de to øvrige gruppene. Her er andelen med utsatt oppstart 12,7 prosent. Dette kan henge sammen med at personer som innvandrer sent i ungdomsskolealder i større grad trenger tilpasning og ikke er klare for en direkte overgang mellom grunnskole og videregående opplæring.

Samlet sett ser vi at andel direkte overgang fra grunnskole til videregående opplæring øker med lengre botid, at andel «ikke registrert i videregående opplæring» ikke øker i særlig grad med lavere botid, men at andel utsatt oppstart er vesentlig høyere for personer som innvandret ved 6 års alder eller senere sammenliknet med de to øvrige gruppene.

Figur 3.1 Andel personer med direkte overgang fra grunnskole til videregående opplæring før fylte 25 år, etter kjønn, landbakgrunn og alder ved innvandring

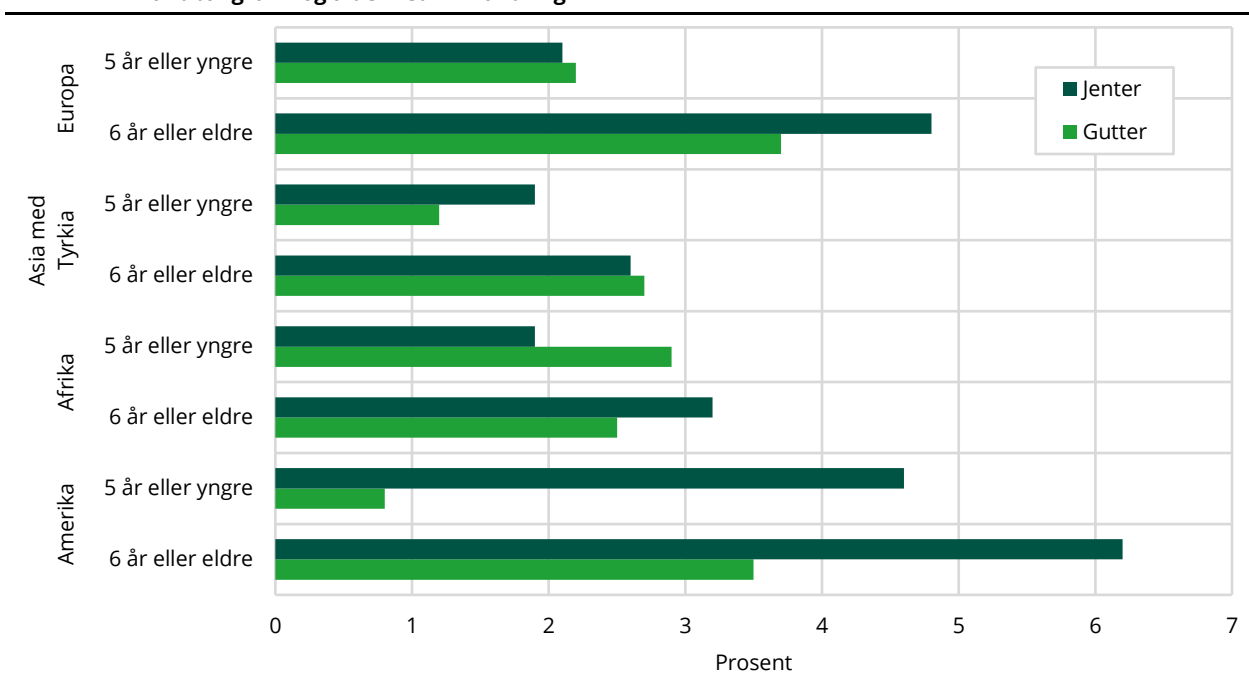
Oseania er holdt utenfor tabellen på grunn av få observasjoner (N=20)
 Kilde: Statistisk sentralbyrå

For å se på landbakgrunn har vi tatt utgangspunkt i hvilken verdensdel elevene kommer fra. Dette følger Statistisk sentralbyrås standard for land og statsborgerskap i personstatistikk. Vi har i denne oversikten slått sammen gruppen «EU/EØS» og «Europeiske land utenom EU» til å være «Europa», og Nord-Amerika og Sør- og Mellom-Amerika til være «Amerika». Gruppen av innvandrere med bakgrunn fra Oseania er så liten at de er holdt utenfor oversikten (N=20).

Figur 3.1 viser andelen som har direkte overgang fra grunnskole til videregående opplæring. Blant alle landgrupper er det høyere andel direkte overgang blant de som har innvandret tidlig i barndommen sammenliknet med de som har innvandret da de var seks år eller eldre. Blant innvandrere som var fem år eller yngre er overgangsandelen på over 90 prosent for alle landgrupper. Blant innvandrere eldre enn seks år er overgangsandelen høyest blant personer med bakgrunn fra Europa. Andel direkte overgang er lavest blant personer med bakgrunn fra Afrika, men også her tar over 3 av 4 direkte overgang (henholdsvis 77 prosent av jenter og 78 prosent av gutter).

Figur 3.2 viser andelen som ikke har vært registrert i videregående opplæring etter samme inndeling som foregående figur. Blant innvandrere som var 5 år eller yngre ved innvandring er andel ikke registrerte i videregående opplæring på under fire prosent for samtlige grupper, med unntak av jenter med bakgrunn fra amerikanske land. Antall personer med bakgrunn fra amerikanske land er ganske liten (N=1055), og spesielt når man bryter det opp på ytterligere undergrupper kan noen få observasjoner gjøre relativt store utslag på prosentandeler. For innvandrerne som var 6 år eller eldre ved innvandring er andel ikke-registrerte under fem prosent for alle landgrupper med unntak av jenter med bakgrunn fra amerikanske land. For personer med bakgrunn fra Afrika og Asia er denne andelen på rundt tre prosent.

Figur 3.2 Andel personer som ikke er registrert i videregående opplæring før fylte 25 år, etter kjønn, landbakgrunn og alder ved innvandring

Personer uten kjent avgangsdato fra grunnskole og personer eldre enn 25 år er holdt utenfor tabellen.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Av de 39 122 innvandrerne som utgjør populasjonen i denne rapporten mangler vi registrering for avslutta grunnskole for 6043 personer. 5218 av disse innvandret etter fylte 6 år. Andelen som ikke er registrert i videregående opplæring blant denne gruppen *som helhet* er høyere enn det som fremgår av Tabell 3.1. 12 prosent av innvandrere som innvandret da de var 6 år eller eldre har aldri vært registrert i videregående opplæring. For de som var 5 år eller yngre er denne andelen på 8 prosent.

Tabell 3.2 viser andel direkte overgang og andel ikke registrert i videregående opplæring før fylte 25 år, brutt ned på landbakgrunn. De 20 landene med flest observasjoner er vist. Blant innvandrerne i denne rapporten er det flest personer med bakgrunn fra Somalia (3254), Irak (3247) og Polen (2413). Det landet som har tjuende flest innvandrere med denne seleksjonen er Vietnam, med 423 personer.

Blant innvandrere 5 år eller yngre er andel direkte overgang over 95 prosent for 14 av 20 land for guttene og 11 av 20 land for jentene. Samtlige av de 20 landene med flest innvandrere har en overgangsandel på 9 av 10, med unntak av jenter med bakgrunn fra Litauen. Her er andelen 8 av 10.

Blant innvandrere 6 år eller eldre er andel direkte overgang over 95 prosent for kun ett land for både gutter og jenter (Bosnia-Hercegovina). Andelen er over 85 prosent for 10 av 20 land for guttene og 11 av 20 for jentene. For denne gruppen er den direkte overgangsandelen lavest for personer med bakgrunn fra Somalia (73 prosent for guttene og 72 prosent for jentene).

Tabell 3.2 Andel personer med direkte overgang og som ikke er registrert i videregående opplæring før fylte 25 år, etter alder ved innvandring, kjønn og landbakgrunn.

	5 år eller yngre ved innvandring					6 år eller eldre ved innvandring				
	Gutter		Jenter			Gutter		Jenter		
	I alt	Direkte	Ikke-registrert	Direkte	Ikke-registrert	I alt	Direkte	Ikke-registrert	Direkte	Ikke-registrert
Somalia	550	89,8	4,6	92,1	3,0	2 704	72,9	3,9	72,1	5,1
Irak	882	95,4	1,1	93,2	1,6	2 365	86,7	3,1	86,3	2,4
Polen	138	95,6	1,5	97,1	0,0	2 275	85,6	2,4	85,3	2,8
Thailand	152	97,3	1,3	94,8	1,3	1 531	78,0	4,5	78,9	2,8
Afghanistan	251	99,3	0,7	94,9	0,9	1 345	83,8	1,1	80,5	2,1
Russland	229	94,9	1,7	100,0	0,0	1 317	92,1	1,0	91,0	2,4
Kosovo	694	95,7	0,3	96,8	1,5	611	92,5	1,5	94,3	2,5
Tyskland	214	96,7	2,4	95,6	2,2	934	92,9	3,5	92,2	4,2
Bosnia-Hercegovina	630	98,1	0,6	99,7	0,3	446	97,9	1,3	96,7	1,9
Iran	322	96,9	0,0	96,9	0,6	694	90,5	0,8	86,7	0,6
Litauen	12	100,0	0,0	80,0	10,0	944	85,2	2,6	84,2	3,8
Pakistan	437	95,0	0,9	95,3	1,9	440	82,8	3,4	83,6	2,4
Sverige	341	91,8	3,8	91,8	5,7	450	87,3	10,9	86,5	12,6
Filippinene	26	100,0	0,0	100,0	0,0	570	83,9	1,1	88,2	1,3
Eritrea	134	100,0	0,0	100,0	0,0	574	79,7	1,0	79,9	0,4
Island	88	91,7	5,0	91,9	6,8	364	78,3	15,2	80,6	16,1
Etiopia	191	98,0	0,0	92,3	0,0	403	83,6	1,3	79,7	2,3
Tyrkia	81	93,5	0,0	91,8	7,1	282	84,8	9,0	79,6	9,5
Nederland	202	91,4	5,7	100,0	0,0	362	93,5	3,8	93,8	2,2
Vietnam	159	99,1	0,9	100,0	0,0	221	83,6	2,7	87,4	2,7

Personer uten kjent avgangsdato fra grunnskole og personer eldre enn 25 år er holdt utenfor tabellen.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Blant innvandrere 5 år eller yngre er den høyeste andelen ikke registrerte i videregående opplæring blant guttene fra Nederland (6 prosent), Island (5 prosent), Somalia (5 prosent), Sverige (4 prosent) og Tyskland (2 prosent). Blant jentene er den høyeste andelen ikke registrerte i videregående opplæring blant dem fra Litauen (10 prosent), Tyrkia (7 prosent), Island (7 prosent) og Sverige (6 prosent).

Blant innvandrere 6 år eller eldre er den høyeste andelen ikke-registrerte blant dem med bakgrunn fra Island (15 prosent), Sverige (11 prosent), Tyrkia (9 prosent). Blant jentene er den høyeste andelen ikke-registrerte blant dem med bakgrunn fra Island (16 prosent), Sverige (13 prosent), Tyrkia (10 prosent) og Somalia (5 prosent). Blant de øvrige er andel ikke-registrerte på under fem prosent.

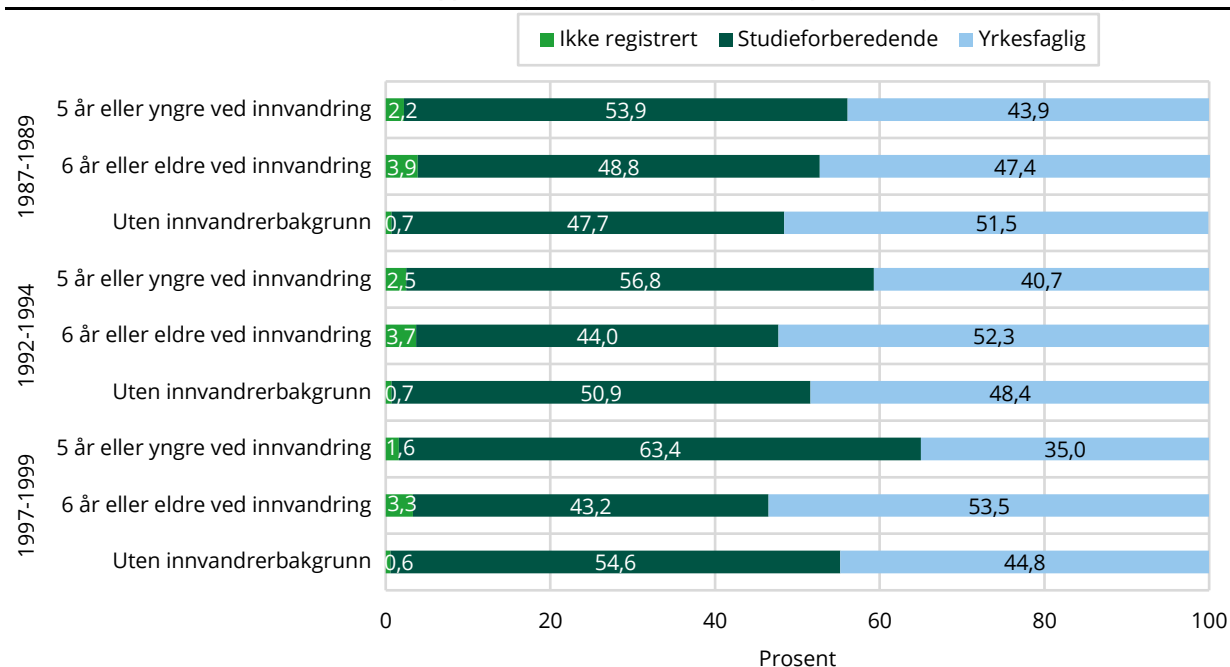
Det er verd å trekke frem at personer med bakgrunn fra Somalia, som blant disse utvalgte landene havner i nedre sjikt når vi ser på direkte overgang, ikke utmerker seg på statistikken blant andelen ikke registrerte.

3.2. Fagvalg i videregående opplæring

I det følgende skal vi se nærmere på utdanningsvalg i videregående opplæring. Vi definerer «fagvalg» i denne rapporten for å være det utdanningsprogrammet som eleven først var registrert i. Dersom en elev for eksempel har påbegynt Vg1 elektro, men skiftet til Vg1 studiespesialisering, så vil denne oversikten vise det første utdanningsprogrammet som eleven har påbegynt⁵.

I den tidsperioden rapporten rommer har det vært søkere under to forskjellige reformer; Reform 94 og Kunnskapsløftet. I all hovedsak har den eldste gruppen (Kohort 1987-1989) fulgt Reform 94, mens elever som faller inn under de to andre gruppene har fulgt Kunnskapsløftet. Når det er sagt, så kan enkelte elever ved Reform 94 ha utsatt sin skolegang og dermed tatt deler eller hele sin videregående opplæring under Kunnskapsløftet. For å unngå forvirring har vi konsekvent brukt begrep fra Kunnskapsløftet når begge reformene omtales samlet. I Tabell 3.3 har vi sett på Kohort 1987-1989 separat, og kun inkludert de som har vært registrert under Reform 94. De som tok videregående opplæring under Kunnskapsløftet (som følge av utsatt oppstart eller liknende) er ikke inkludert i den tabellen på grunn av få observasjoner. I den etterfølgende tabellen ser vi på personer som falt inn under Kunnskapsløftet. Som i foregående delkapittel ser vi her på elever som har startet sin videregående opplæring innen de fylte 25 år.

Figur 3.3 Deltagelse i videregående opplæring, etter kohort, utdanningsprogram og innvandringsbakgrunn

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 3.3 viser hvordan elever i de tre kohortene fordeler seg på de ulike utdanningsprogrammene. Blant de som innvandret da de var 5 år eller yngre har andelen som velger studieforberedende økt fra 54 til 63 prosent mellom Kohort 1987-1989 og Kohort 1997-1999. Blant de eldre innvandrerne har trenden vært motsatt: 47 prosent av de som innvandret da de var 6 år eller eldre i Kohort 1987-

⁵ Statistikkbanktabell 11968 viser blant annet omvalg i videregående opplæring. I 2020 var det 936 personer på et studieforberedende løp og 2330 personer på et yrkesfaglig løp på Vg1 som tok omvalg.

1989 tok en yrkesfaglig utdannelse. Dette tallet har økt til 54 prosent blant de som inngår i Kohort 1997-1999. Det vil si at andelen som tar yrkesfaglig utdanning *øker* med kortere botid.

Tabell 3.3 viser hvordan fordelingen er på de spesifikke studieretningene for Kohort 1987-1989. Tabellen viser hvilken studieretning eleven fikk tildelt første gang. Elever i denne kohorten som fulgte Kunnskapsløftet er holdt utenfor denne oversikten.

Vi ser at innvandrere i mye større grad enn personer uten innvandrerbakgrunn velger allmenne, økonomiske og administrative fag. Både blant de yngre og de eldre innvandrerne velger over halvparten denne studieretningen, men gutter i mindre grad enn jenter. Innenfor yrkesfag fordeler gutter seg på flere studieretninger enn jenter. Jentene velger i stor grad helse og sosialfag.

Tabell 3.3 Deltakelse i videregående opplæring, etter innvandringsbakgrunn og kjønn. Kohort 1987-1989 (Reform 94)

	Uten innvandrerbakgrunn		5 år eller yngre ved innvandring		6 år eller eldre ved innvandring	
	Gutter	Jenter	Gutter	Jenter	Gutter	Jenter
Allmennfaglige studieretninger						
Allmenne, økonomiske og administrative fag	35,7	43,6	47,6	55,4	48,4	57,3
Musikk, dans og drama	1,9	5,0	0,7	1,4	0,2	1,3
Idrettsfag	6,2	4,9	5,8	1,0	3,2	1,0
Yrkesfaglige studieretninger						
Helse og sosialfag	1,3	15,1	3,0	20,9	3,4	21,6
Formgivingsfag	1,9	14,2	1,6	9,3	2,4	8,2
Mekaniske fag	14,6	0,8	11,3	0,0	15,0	0,4
Elektrofag	13,3	1,2	9,9	0,3	8,2	0,6
Byggfag	10,4	0,2	4,9	0,0	5,6	0,1
Hotell- og næringsmiddelfag	3,8	5,1	3,1	2,4	4,0	3,1
Salg og service	2,8	3,9	5,8	7,0	3,5	4,8
Medier og kommunikasjon	2,3	2,8	1,4	1,5	1,0	0,9
Naturbruk	1,9	2,6	0,3	0,4	0,5	0,6
Tekniske byggfag	2,4	0,1	3,7	0,0	3,0	0,0
Kjemi- og prosessfag	0,9	0,4	0,8	0,3	0,8	0,1
Trearbeiderfag	0,5	0,1	0,2	0,1	0,7	0,0

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Deltakelse i de to gjenværende kohortene er gjengitt i Tabell 3.4. Dette er de fødselskohortene som følger Kunnskapsløftet. Enkelte av utdanningsprogrammene ble etablert høsten 2016. Ved å følge normal progresjon gjennom grunnskolen og ved å ha direkte overgang til videregående opplæring vil disse utdanningsprogrammene først bli tilbudt for de som er født i år 2000, et år yngre enn de yngste i vår analyse. Det er derfor lave andeler på disse utdanningsprogrammene. Dette gjelder (1) medier og kommunikasjon, studieforberedende og (2) kunst, design og arkitektur. Utdanningsprogrammene som var nye fra høsten 2020 er holdt utenfor oversikten.

Oversikten følger den samme trenden som utledet i Tabell 3.3. Innvandrere velger i større grad studiespesialisering sammenliknet med elever som har bodd i Norge hele livet, med ett unntak: guttene som var seks år eller eldre ved innvandring. Her er andelen som tar studiespesialisering på «bare» 35 prosent. Dersom vi sammenlikner guttene som var eldre og yngre enn seks år ved innvandring, så er det en mye større andel av de eldre guttene som tar yrkesfaglig utdanning. De mest populære utdanningsprogrammene blant denne gruppen er teknikk og industriell produksjon (16 prosent), bygg- og anleggsteknikk (12 prosent) og elektrofag (11 prosent).

Det er også, sammenliknet med de yngre innvandrerne, relativt sett flere som tar restaurant og matfag og helse og oppvekstfag. Seks prosent av guttene som var seks år eller eldre ved innvandring

gikk helse og oppvekstfag, sammenliknet med tre prosent av den yngre gruppen. Fire prosent av de eldre innvandrerne gikk restaurant og matfag, sammenliknet med to prosent av den yngre gruppen.

Blant jentene er trenden veldig klar: De aller fleste jentene som velger et studieforbereende utdanningsprogram velger studiespesialisering, og i større grad enn personer uten innvandrerbakgrunn. Det samme gjelder for yrkesfaglige utdanningsprogram; de aller fleste velger helse- og oppvekstfag. Hele 21 prosent av de yngre innvandrerne og 29 prosent av de eldre innvandrerne velger helse og oppvekst. Blant jentene som velger et yrkesfaglig utdanningsprogram, og som ikke går helse og oppvekst, er det flest som velger medier og kommunikasjon, service og samferdsel, design og håndverk. Blant de eldste innvandrerne har også restaurant og matfag en relativt høy andel innenfor gruppen.

Tabell 3.4 Deltakelse i videregående opplæring, etter innvandringsbakgrunn og kjønn. Kohort 1992-1994 og Kohort 1997-1999 (Kunnskapsløftet)

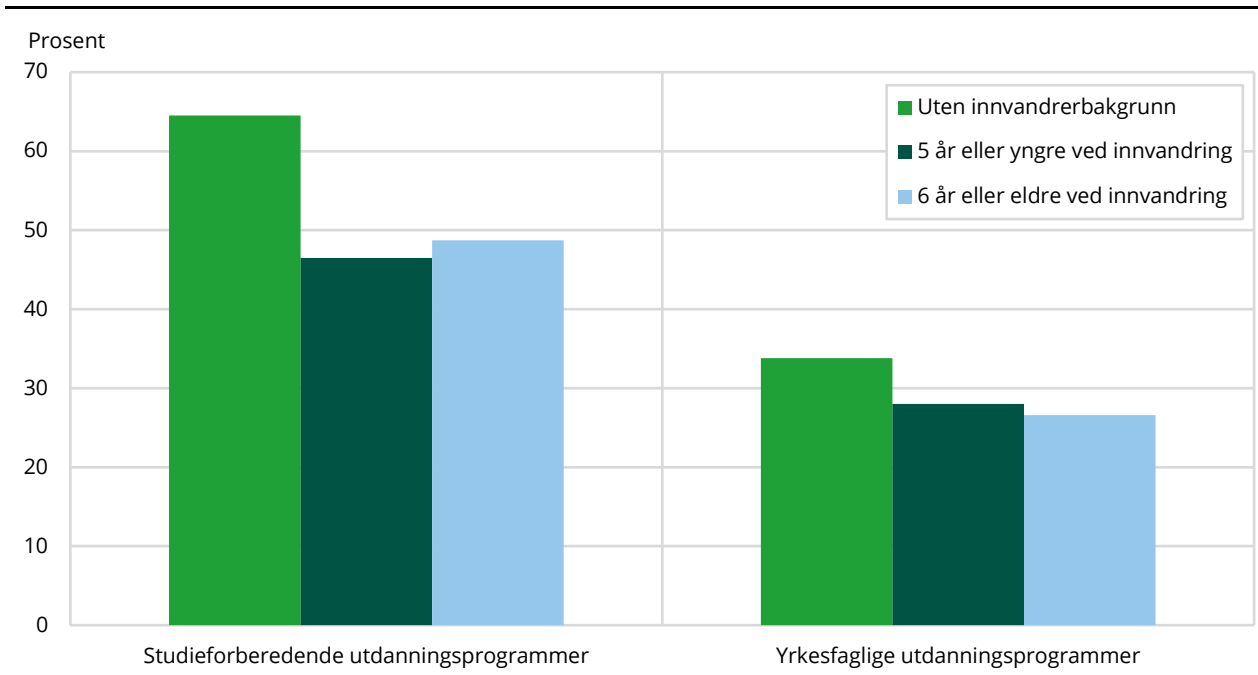
	Uten innvandrerbakgrunn		5 år eller yngre ved innvandring		6 år eller eldre ved innvandring	
	Gutter	Jenter	Gutter	Jenter	Gutter	Jenter
Studieforbereende utdanningsprogrammer						
Studiespesialisering	36,8	49,9	51,9	62,1	34,9	46,8
Idrettsfag	7,3	5,7	6,2	1,5	5,0	1,2
Musikk, dans og drama	2,3	4,9	0,9	2,2	0,6	1,8
Medier og kommunikasjon ¹	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2
Kunst, design og arkitektur ¹	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1
Yrkesfaglige utdanningsprogrammer						
Helse- og oppvekstfag	1,8	16,6	3,1	21,1	5,8	29,2
Teknikk og industriell produksjon	14,8	1,7	9,3	0,3	16,0	0,5
Elektrofag	12,9	0,7	8,0	0,2	11,0	0,4
Bygg- og anleggsteknikk	11,1	0,4	8,3	0,1	11,7	0,2
Medier og kommunikasjon	4,4	5,9	2,9	3,0	2,0	2,4
Service og samferdsel	3,5	3,3	6,6	3,6	6,7	6,2
Design og håndverk	0,6	5,7	0,6	3,7	1,3	6,3
Restaurant- og matfag	2,5	2,7	1,9	1,6	4,0	4,0
Naturbruk	2,0	2,6	0,3	0,4	0,6	0,5

¹ Nye utdanningsprogrammer fra høsten 2016

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 3.4 viser valg av utdanningsprogram blant elever hvor minst en av foreldrene har høyere utdanning, etter alder ved innvandring. Foreldres utdanningsnivå er definert som at minst én av foreldrene må ha oppnådd en utdanning på minimum bachelornivå. Vi ser et klart skille mellom studieforbereende utdanningsprogrammer og yrkesfaglige utdanningsprogrammer. Andelen foreldre som har en høyere utdanning er høyere for de som velger et studieforbereende utdanningsprogram. For innvandrere på studieforbereende er denne andelen på i underkant av 50 prosent, uavhengig av når i barndommen de innvandret. For innvandrere som tar en yrkesfaglig utdanning er andelen foreldre som har en høyere utdanning på i underkant av 30 prosent. Forskjellene er litt mindre for innvandrere enn for de som har bodd i Norge hele livet.

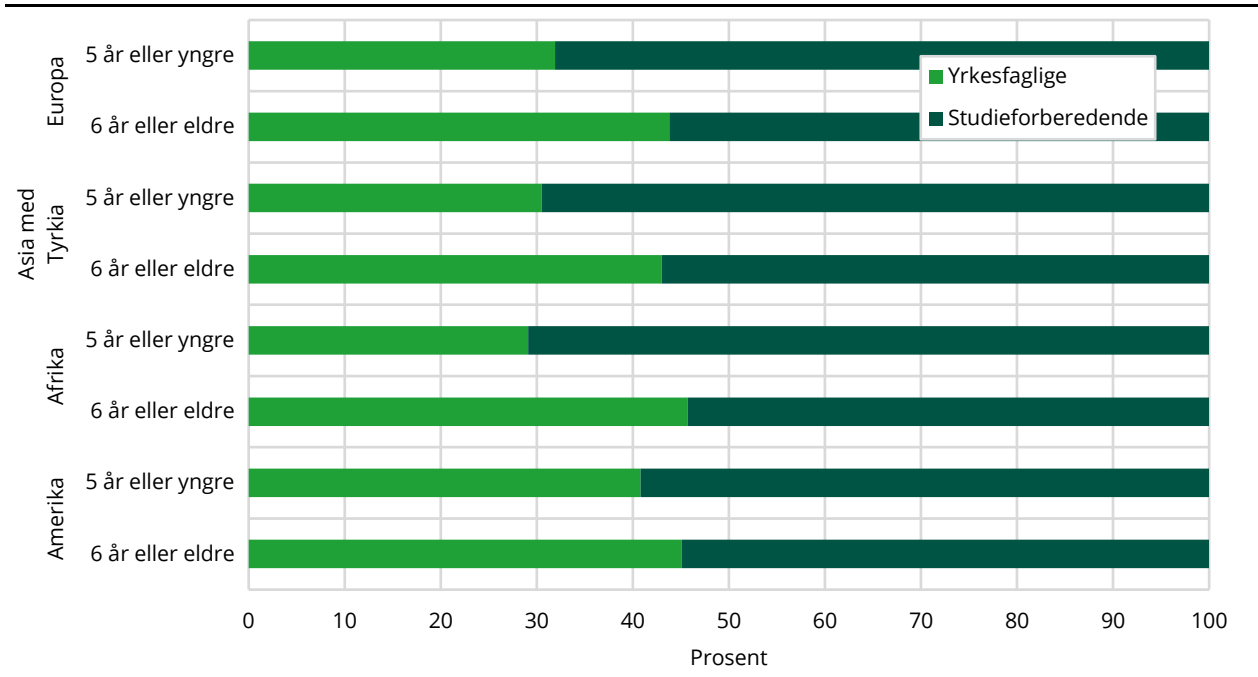
Figur 3.4 Andel elever hvor minst en av foreldrene har høyere utdanning, etter alder ved innvandring og utdanningsprogram

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 3.5 viser valg av utdanningsprogram etter alder ved innvandring og landbakgrunn. Det er store likheter mellom innvandrere med bakgrunn fra Europa, Asia med Tyrkia og Afrika. Blant den yngre innvandrergruppen tar om lag tre av ti yrkesfaglige utdanningsprogrammer og sju av ti tar studieforberedende utdanningsprogrammer. Blant den eldre innvandrergruppen tar i overkant av fire av ti yrkesfaglige utdanningsprogrammer og seks av ti et studieforberedende utdanningsprogram. Blant elever med bakgrunn fra amerikanske land velger i overkant av fire av ti et yrkesfaglig utdanningsprogram, uavhengig av når i barndommen de innvandret.

Figur 3.5 Valg av utdanningsprogrammer etter alder ved innvandring og landbakgrunn

Kilde: Statistisk sentralbyrå

3.3. Flere innvandregutter mangler sluttkompetanse fra videregående opplæring

Vi skal nå se på i hvilken grad elever ved videregående opplæring fullfører utdanningen sin. For å se nærmere på dette, deler vi elevene inn i enten «ingen oppnådd kompetanse», yrkeskompetanse eller studiekompetanse. Til forskjell fra foregående delkapittel ser vi ikke her på hvilken fagretning eleven først startet på, men hvilken kompetanse som er oppnådd etter endt utdanning. En person som har startet på Vg1 elektro, men skiftet til studiespesialisering og fullført et slikt løp, vil i denne tabellen inngå i kategorien «Studiekompetanse». For enkelte løp er det mulig å oppnå studiekompetanse og yrkeskompetanse samtidig (YSK/TAF). Dette er ordninger som tilbys i de fleste fylker, men i begrenset omfang (Utdanning.no). Det er også mulig å oppnå studiekompetanse samtidig som man går i lære, slik at man oppnår begge kompetanser samtidig, selv om dette hører til sjeldenhetene.

Når SSB ser på gjennomføring i videregående opplæring er det vanlig å ta utgangspunkt i normert tid *pluss* noen år ekstra. Dette henger sammen med at det ikke er uvanlig å av ulike grunner ha noen års etterslep i fullføring. Dette kan være på grunn av utsatt oppstart, som følge av omvalg eller andre årsaker. Det er spesielt viktig å ta høyde for noen års etterslep når vi analyserer innvandrere med kort botid nettopp fordi de kan ha behov for noen års tilpasning, blant annet i forbindelse med språkopplæring. I de følgende tabellene og figurene er derfor personene er under 25 år ved analysetidspunktet holdt utenfor. Det vil si alle som inngår i Kohort 1997-1999.

Tabell 3.5 viser at 4 av 10 av innvandrere 6 år eller eldre ved innvandring ikke oppnår noen kompetanse selv om de har påbegynt videregående opplæring. Henholdsvis 46 prosent av guttene og 33 prosent av jentene i denne gruppen mangler oppnådd kompetanse fra videregående opplæring. Andel som oppnår yrkeskompetanse er om lag like stor for begge kjønn (22 og 23 prosent), men jenter oppnår i mye større grad studiekompetanse sammenliknet med gutter (44 prosent for jenter og 32 prosent for gutter).

Gruppen innvandrere 5 år eller yngre følger samme trend som de eldre. Guttene har en høyere andel som ikke oppnår kompetanse sammenliknet med jentene (36 mot 27 prosent), andel som oppnår yrkeskompetanse er omtrent like stor for begge kjønn, og jenter oppnår i større grad studiekompetanse (55 mot 46 prosent). For befolkningen uten innvandrerbakgrunn mangler 20 prosent oppnådd sluttkompetanse, 29 prosent oppnår yrkeskompetanse og 52 prosent oppnår studiekompetanse.

Tabell 3.5 Sluttkompetanse i videregående opplæring, fordelt på alder ved innvandring og kjønn

	Uten innvandrerbakgrunn	5 år eller yngre ved innvandring	6 år eller eldre ved innvandring
Ikke fullført			
Begge kjønn	19,5	31,7	39,9
Gutter	22,1	36,0	46,3
Jenter	16,8	27,1	33,2
Yrkeskompetanse			
Begge kjønn	28,5	17,7	22,1
Gutter	34,7	17,4	21,6
Jenter	21,9	18,0	22,5
Studiekompetanse			
Begge kjønn	51,8	50,4	37,8
Gutter	42,8	46,4	32,0
Jenter	61,2	54,7	44,1
Både studie- og yrkeskompetanse			
Begge kjønn	0,3	0,2	0,1
Gutter	0,3	0,2	0,1
Jenter	0,2	0,2	0,2

Kilde: Statistisk sentralbyrå

3.4. Oppsummering

- Innvandrere som var 6 år eller eldre ved innvandring har lavere deltagelse i videregående opplæring.
- Innvandrere som var 6 år eller eldre ved innvandring har i større grad utsatt oppstart i videregående opplæring sammenliknet med innvandrere som var 5 år eller yngre og befolkning uten innvandrerbakgrunn.
- Over 95 prosent av innvandrere som var 5 år eller yngre ved innvandring har direkte overgang til videregående opplæring.
- Innvandrere som var 5 år eller yngre ved innvandring tar i større grad studieforberedende utdanning nå sammenliknet med tidligere.
- Innvandrere som var 6 år eller eldre ved innvandring tar i større grad yrkesfaglig utdanning nå sammenliknet med tidligere.
- Jenter med innvandrerbakgrunn fordeler seg i stor grad på to utdanningsprogram: Studiespesialisering eller Helse og Oppvekst. Spredningen på utdanningsprogrammer er større blant gutter med innvandrerbakgrunn.
- 40 prosent av innvandrere som var 6 år eller eldre ved innvandring og 32 prosent av innvandrere som var 5 år eller yngre ved innvandring mangler sluttkompetanse i videregående opplæring. For befolkningen uten innvandrerbakgrunn er denne andelen på 20 prosent.
- Gutter mangler i større grad sluttkompetanse fra videregående opplæring sammenliknet med jenter. Dette kjønnsgapet blir større med kortere botid.

4. Deltagelse og gjennomføring i universitet og høgskole

I dette kapitlet ser vi på deltagelse i høyere utdanning, altså om man har vært registrert som student ved et universitet eller en høgskole. Deltagelse i høyere utdanning forteller om en person har vært student på et tidspunkt, og sier ikke noe om hvorvidt den enkelte har fullført en utdanning. Derfor kommer vi også til å se på gjennomføringsgrad hos dem som i perioden har vært registrert i høyere utdanning. Vi ser da på populasjonens høyeste oppnådde grad innen 8 år fra første gang de var registrert ved et universitet eller en høgskole.

Generell studiekompetanse gjennom vitnemål fra et studieforbereende utdanningsprogram er den vanligste måten å kvalifisere seg for opptak til universiteter og høgskoler utdanning i Norge. Elever som har gått yrkesfaglige utdanningsprogrammer har imidlertid også mulighet til å oppnå generell studiekompetanse gjennom påbygg etter fullført Vg2 yrkesfag eller etter oppnådd yrkeskompetanse. Gjennom et påbyggingsår kan elevene med bakgrunn fra yrkesfag ta de fellesfagene de mangler for å ha det samme formelle grunnlag og kompetanse som de som har gått på studieforbereende.

I tillegg er det mulig å oppnå opptak til universiteter og høgskoler gjennom realkompetanse og den såkalte «Y-veien». Å oppnå opptak gjennom realkompetanse vil si at institusjonen tilbyr opptak til søkere over 25 år basert på både formell og ikke-formell kompetanse. «Y-veien» vil si at søkeren søker seg til et studieprogram hvor yrkesfaglig kompetanse er tilstrekkelig.

I datagrunnlaget ser vi om personene i de ulike kohortene har vært registrert som student frem til 1. oktober 2020. 2020 er siste måletidspunkt, og samtlige kohorter vil vurderes frem til dette punktet. Høyere utdanning er tradisjonelt tilgjengelig først fra fylte 19 år, som vil si at de ulike kohortene har hatt ulik tilgang på høyere utdanning.

Kohorten 1987-1989 var mellom 31 og 33 år gamle i 2020, som vil si at denne kohorten har hatt flest år hvor de har hatt mulighet til å delta i høyere utdanning. Til sammenligning var de i kohorten 1992-1994 mellom 26 og 28 år og de i kohorten 1997-1999 mellom 21 og 23 år gamle i 2020. Siden disse kohortene består av yngre mennesker som samtidig måles etter samme tidsramme, må man forvente at ikke alle med intensjoner om å ta høyere utdanning har realisert dette innen 2020.

Nettopp fordi kohortene har ulik mulighet til å delta i høyere utdanning på grunn av aldersforskjellen, kommer vi ikke til å sammenligne kohortene med hverandre for å se på utvikling over tid i andel som deltar i høyere utdanning. Formålet er i større grad å sammenligne gruppene innad i kohortene, og påpeke der det er forskjeller i gruppemønstre mellom kohortene.

4.1. Innvandrere deltar i mindre grad i høyere utdanning

Figur 4.1 viser en oversikt over andelen i hver gruppe som har vært registrert i høyere utdanning ved universiteter og høgskoler per kohort, uavhengig av oppnådd studiekompetanse fra videregående opplæring. Figuren viser at deltagelse i høyere utdanning er større blant de uten innvandrerbakgrunn enn innvandrere, uavhengig av alder ved innvandring. Dette gjelder i samtlige kohorter.

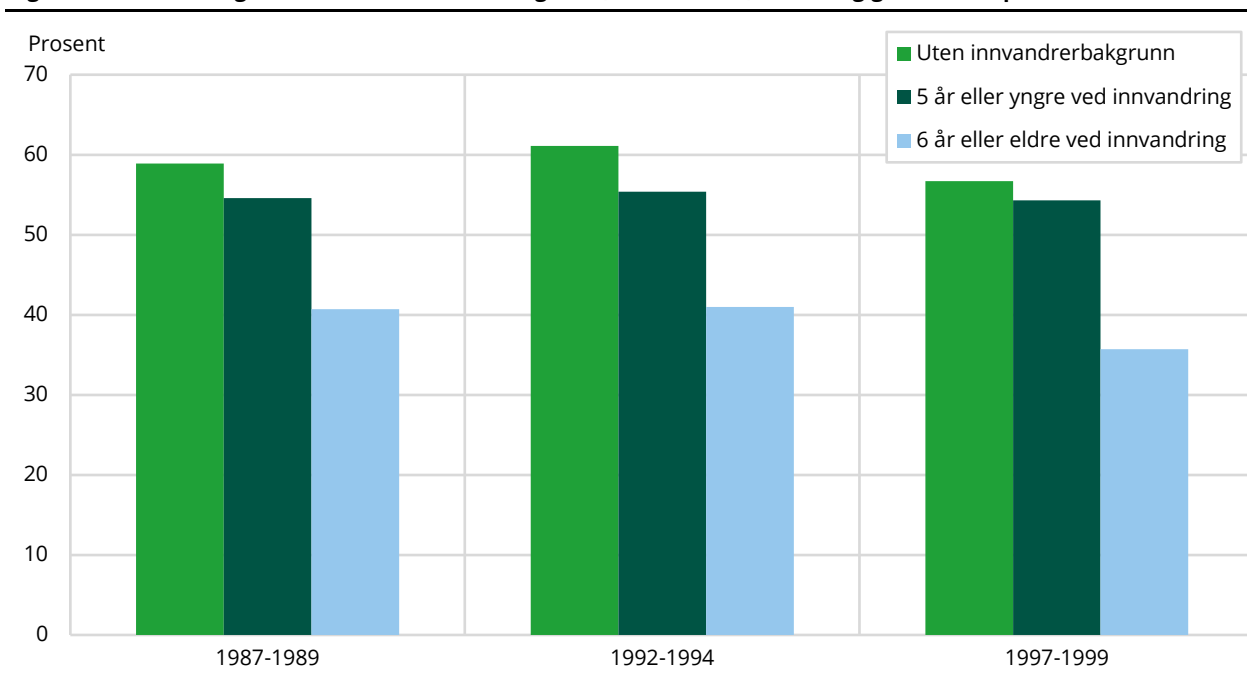
For kohort 1987-1989 ser vi at deltagelsen i høyere utdanning er høyest blant dem uten innvandrerbakgrunn, med 59 prosent. Det vil si at nærmere seks av ti har vært registrert som student ved et universitet eller en høgskole en eller annen gang frem til 1. oktober 2020. Andelen er noe lavere blant de som innvandret i alderen 5 år eller yngre, med 55 prosent. Blant de som innvandret i alderen 6 år eller eldre finner vi den klart laveste andelen. I denne gruppen har 41 prosent vært registrert i høyere utdanning. Merk at sistnevnte gruppe også inkluderer innvandrere som har kommet til Norge i voksen alder og som dermed vil ha begrenset mulighet til å delta i høyere utdanning per 2020. Enhver sammenligning mellom kohorter må derfor skje med forbehold.

I kohort 1992-1994 er forskjellen i deltagelse i høyere utdanning mellom de uten innvandrerbakgrunn og de som innvandret i alderen 5 år eller yngre størst, sammenlignet med de andre kohortene. Forskjellen er på 6 prosentpoeng. Blant de uten innvandrerbakgrunn har 61 prosent vært registrert i høyere utdanning innen 2020, mens samme andel er 55 prosent for de som innvandret i alderen 5 år eller yngre.

Omvendt finner vi i kohort 1997-1999 den minste forskjellen i deltagelse mellom uten innvandrerbakgrunn og de som innvandret i alderen 5 år eller yngre. Her er forskjellen på 2 prosentpoeng. 57 prosent av de uten innvandrerbakgrunn som er født mellom 1997 og 1999 har vært registrert i høyere utdanning, mens andelen er 54 prosent for de som innvandret i alderen 5 år eller yngre.

For kohort 1997-1999 ser vi også at det er størst forskjell i deltagelse i høyere utdanning mellom de som innvandret i alderen 6 år eller eldre og de øvrige gruppene. Dette henger som nevnt sammen med at det for denne kohorten har vært mindre tid til å starte i høyere utdanning, noe som gjerne slår sterkere ut for personer som har innvandret til landet i eller nærmere voksen alder.

Figur 4.1 Andel registrert i universitet eller høyskole, etter kohort, uavhengig studiekompetanse

Kilde: Statistisk sentralbyrå

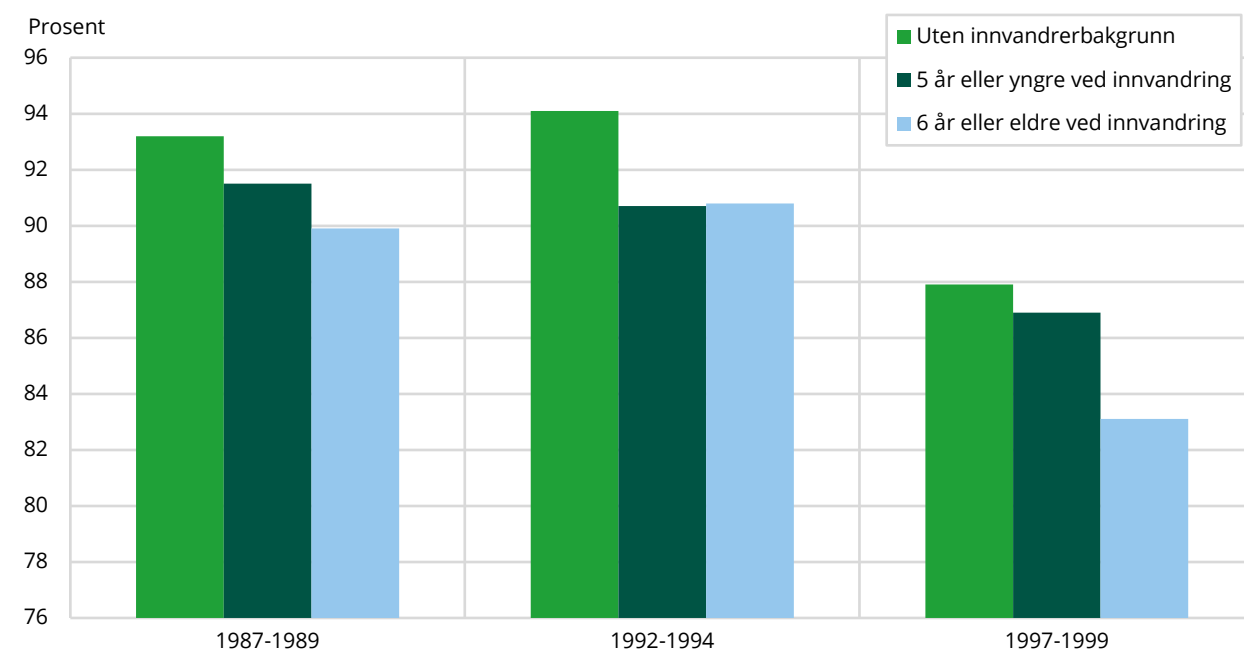
4.2. Mindre forskjeller når vi ser på kun de med studiekompetanse

I forrige delkapittel så vi på deltagelse i universiteter og høyskoler i hver befolkningsgruppe som helhet, uavhengig av om de har studiekompetanse. I det følgende skal vi se på deltagelsen i høyere utdanning kun blant de som har oppnådd studiekompetanse gjennom videregående opplæring. Dette gjelder både delkapittel 4.2 og 4.3. Vi begrenser da populasjonen til å kun omfatte dem som er kvalifisert til opptak til universiteter og høyskoler, og får slik et bilde av deltagelse blant dem som reelt sett har muligheten.

Figur 4.2 viser at omtrent ni av ti med studiekompetanse i samtlige kohorter og befolkningsgrupper har vært registrert i høyere utdanning ved universiteter og høyskoler. Figuren viser også at forskjellene mellom innvandrere og de uten innvandrerbakgrunn i deltagelse i høyere utdanning er mindre når vi ser kun på de som har studiekompetanse.

For kohort 1987-1989 er deltagelsen i høyere utdanning blant befolkningen uten innvandrerbakgrunn på 93 prosent. Samme andel blant de som innvandret i alderen 5 år eller yngre er 92 prosent. Blant de som innvandret i alderen 6 år eller eldre er deltagelsen i høyere utdanning på 90 prosent i kohort 1987-1989. Dette er bare 3 prosentpoeng lavere enn de uten innvandrerbakgrunn. Til sammenligning var denne forskjellen på 18 prosentpoeng i Figur 4.1, i favør av de uten innvandrerbakgrunn. Det skyldes delvis at når vi ser kun på de med studiekompetansen blant de som innvandret i alderen 6 år eller yngre så utelater vi også de innvandrere som kan ha kommet til Norge i voksen alder med begrenset mulighet til å delta i høyere utdanning.

Figur 4.2 Andel registrert i universitet eller høyskole blant de med studiekompetanse, etter kohort

Kilde: Statistisk sentralbyrå

For kohort 1992-1994 er forskjellen i deltagelse i høyere utdanning mellom de uten innvandrerbakgrunn og begge innvandrergruppene på 3 prosentpoeng. Til sammenligning var denne forskjellen på 6 prosentpoeng mellom de uten innvandrerbakgrunn og de som innvandret i alderen 5 år eller yngre i Figur 4.1 da vi så på deltagelse i høyere utdanning uavhengig av studiekompetanse. Forskjellen mellom de uten innvandrerbakgrunn og de som innvandret i alderen 6 år eller eldre var på hele 20 prosentpoeng.

I kohort 1997-1994 er deltagelsen i høyere utdanning på henholdsvis 88 og 87 prosent blant de uten innvandrerbakgrunn og de som innvandret i alderen 5 år eller yngre. Disse to gruppene har altså tilnærmet lik andel som har deltatt i høyere utdanning når vi tar hensyn til studiekompetanse. Deltagelsen blant de som innvandret i alderen 6 år eller eldre er lavere, på 83 prosent. Dette er 4 prosentpoeng lavere enn hos de som innvandret i alderen 5 år eller yngre.

4.3. Kvinner uten innvandrerbakgrunn har noe høyere deltagelse

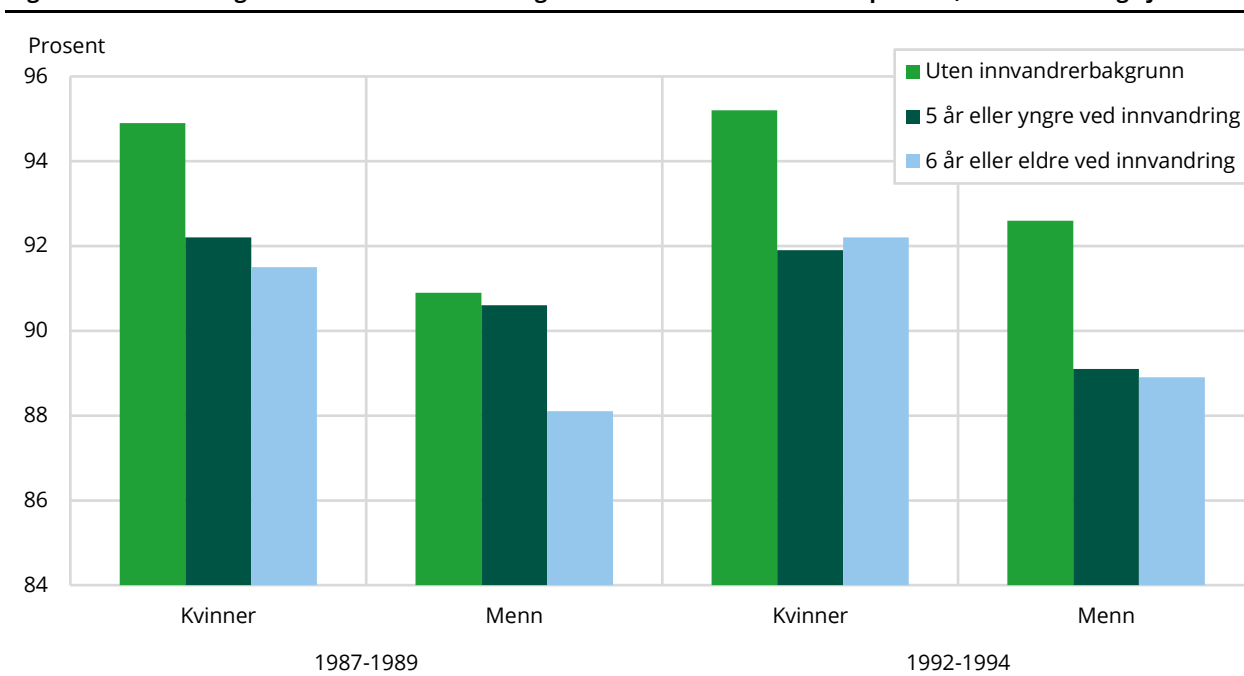
I forrige delkapittel så vi at blant de med studiekompetanse har nærmere ni av ti vært registrert ved universiteter eller høyskoler. Dette gjaldt i omtrent samtlige befolkningsgrupper og kohorter. Nå skal vi se om det er kjønnsforskjeller mellom de ulike gruppene når det kommer til deltagelsen i høyere utdanning. Også her begrenser vi oss til de med studiekompetanse. I tillegg ekskluderer vi kohort 1997-1999 for å gjøre analysen enklere.

Figur 4.3 viser at en større andel kvinner uten innvandringsbakgrunn har deltatt i høyere utdanning sammenlignet med kvinner med innvandringsbakgrunn. Blant kvinner som har innvandret, uavhengig av alder ved innvandring, finner vi en lavere andel som er registrert i universitets- eller høgskoleutdanning. Dette gjelder i samtlige kohorter.

For kohort 1987-1989 er deltagelsen på 95 prosent blant kvinner uten innvandrerbakgrunn, mens det gjelder 92 prosent av kvinnene som har innvandret, uavhengig av alder ved innvandring. Vi ser samme mønster for kohort 1992-1994.

Blant menn viser figuren at deltagelsen i høyere utdanning varierer mellom gruppene i de forskjellige kohortene. I kohort 1987-1989 er deltagelsen i høyere utdanning lik mellom menn uten innvandrerbakgrunn og menn som innvandret i alderen 5 år eller yngre, på 91 prosent. Blant menn som innvandret i alderen 6 år eller eldre er deltagelsen noe lavere, på 88 prosent. I kohort 1992-1994 er deltagelsen blant menn uten innvandrerbakgrunn størst, på 93 prosent, mens det er noe lavere blant menn i begge innvandrergruppene, på 89-90 prosent.

Figur 4.3 Andel registrert i universitet eller høgskole blant de med studiekompetanse, etter kohort og kjønn

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 4.3 viser også at kjønnsgapet i høyere utdanning er av ulik størrelse i de forskjellige kohortene. Blant de uten innvandringsbakgrunn i kohort 1987-1989 er 95 prosent av kvinnene og 91 prosent av mennene registrert i høyere utdanning. Dette utgjør en forskjell på 4 prosentpoeng. Det er også en forskjell på 4 prosentpoeng mellom kvinnene og mennene som innvandret i alderen 5 år eller yngre. Forskjellen er minst mellom kvinnene og mennene som innvandret i alderen 6 år eller eldre, på 1 prosentpoeng. For kohort 1992-1994 er kjønnsgapet omtrent like stor mellom de uten innvandrerbakgrunn og innvandrere, uavhengig av alder ved innvandring.

4.4. Innvandrere fullfører i mindre grad

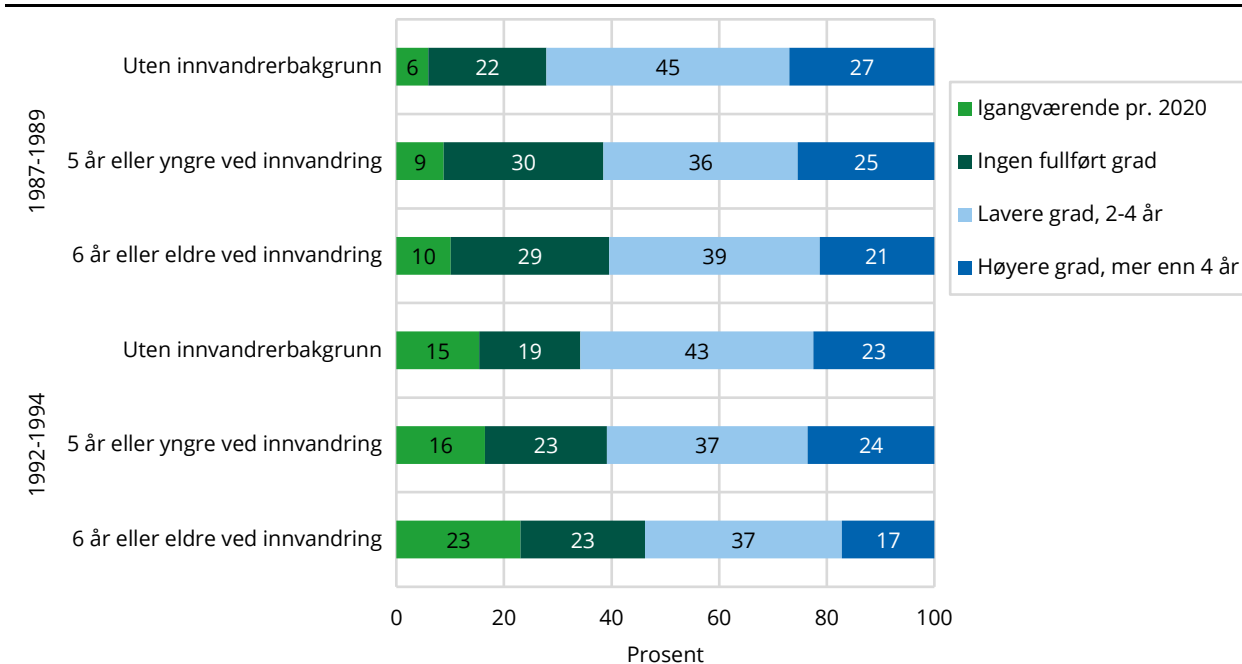
Så langt har vi sett på deltagelse i høyere utdanning, uten å nødvendigvis grave dypere i hvorvidt registreringen i høyere utdanning førte til en avlagt grad eller en sluttkompetanse. Nå skal vi se på gjennomføringsgrad hos dem som i perioden har vært registrert i høyere utdanning. Vi ser da på populasjonens høyeste oppnådde grad innen 8 år fra første gang de var registrert ved et universitet eller en høgskole.

Når vi undersøker gjennomføringsgrad i høyere utdanning tar vi kun utgangspunkt i de som har vært registrert som student ved et universitet eller en høyskole. Det vil si at personer i populasjonen som ikke har vært registrert som student i høyere utdanning frem til 1. oktober 2020 er utelatt i dette kapitlet. Vi utelater også kohort 1997-1999, da denne kohorten vil være mellom 21 og 23 år gamle i 2020 og dermed ha begrenset mulighet til å ha fullført en utdanning. En stor andel av denne kohorten er i et aktivt utdanningsløp, og vil da feilaktig plasseres i en kategori for «ingen fullført grad».

For å forenkle sammenlikningen skiller vi mellom lavere grad, høyere grad, ingen fullført grad og igangværende studenter per 1. oktober 2020 (uten en fullført grad). Fullført grad på lavere nivå vil si å ha fullført en grad med normert varighet på mellom 2 og 4 år. Dette gjelder høyskolekandidat, bachelor eller tilsvarende. Fullført grad på høyere nivå vil si å ha fullført en grad med normert varighet på mer enn 4 år. Dette gjelder gradene mastergrad, doktorgrad og tilsvarende.

Figur 4.4 viser andelen som 8 år etter første gangs registrering i høyere utdanning har fullført en lavere grad, fullført en høyere grad og som ikke har fullført en grad eller fremdeles er student. Figuren viser at andelen som ikke har fullført en grad innen 8 år er høyest blant de med innvandrerbakgrunn. Dette gjør seg gjeldende for både 1987-1989 kohorten og 1992-1994 kohorten. Det betyr at en større andel av innvandrere, uavhengig av alder ved innvandring, ikke har fullført en grad i høyere utdanning innen 8 år.

Figur 4.4 Høyeste oppnådde grad innen 8 år siden førstegangsregistrering i universitet/høyskole, etter kohort¹

¹ «Igangværende pr 2020» viser andelen som ikke har fullført noen grad innen 8 år etter første gangs registrering i universitets- og høyskoleutdanning men som er registrert som student per 1 oktober 2020.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I 1987-1989 kohorten er andelen som ikke har fullført noen grad 29 prosent blant de som innvandret i alderen 6 år eller eldre. Andelen er omtrent lik, med 30 prosent, blant de som innvandret i alderen 5 år eller yngre. Til sammenligning er andelen på 22 prosent blant de uten innvandrerbakgrunn. For 1992-1994 kohorten ser vi samme tendens, nemlig at en større andel blant begge gruppene av innvandrere ikke har fullført en grad innen 8 år sammenlignet med de uten innvandrerbakgrunn. 23 prosent av de med innvandrerbakgrunn har ikke fullført en grad innen åtte år, mens dette gjelder 19 prosent av de uten innvandrerbakgrunn.

Andelen igangværende studenter per 1. oktober 2020 (som ikke har fullført noen grad) er gjennomgående høyere i kohort 1992-1994 enn i kohort 1987-1989. Dette har en naturlig forklaring i det at kohorten består av yngre personer. De som er født i 1994 var 19 år i 2013, som vil si at de ikke har hatt en periode på 8 år i høyere utdanning enda. I tillegg begynner mange å studere tidlig i 20-årene, som vil si at de ikke nødvendigvis har fullført utdanningen innen 2020. Prosentandelen igangværende studenter er aller høyest blant de som var 6 år eller eldre ved innvandring, med 23 prosent. Andelen er 16 prosent blant de som var 5 år og yngre ved innvandring, og 15 prosent hos dem uten innvandringsbakgrunn.

I kohort 1987-1989 er andelen igangværende studenter (som ikke har fullført noen grad) 6 prosent blant dem uten innvandringsbakgrunn. 9 prosent av dem som var 5 år og yngre ved innvandring er igangværende studenter, og 10 prosent av dem som var 6 år eller eldre ved innvandring. Dette tilsier at en større andel blant innvandringsgruppene som ikke har fullført noen grad enda er i et aktivt studieløp per 2020.

Ser vi til fullførte lavere grader (2-4 år), finner vi den største andelen blant de uten innvandrerbakgrunn. Dette gjelder begge kohorter. Blant disse finner vi at hele 45 og 43 prosent fullførte en lavere grad i henholdsvis kohort 1987-1989 og 1992-1994. Blant innvandrere 5 år eller yngre ved innvandring fullførte 36 og 37 prosent en lavere grad i henholdsvis kohort 1987-1989 og 1992-1994, mens samme andeler blant innvandrere 6 år eller eldre ved innvandring er henholdsvis 39 og 37 prosent. Dette betyr at andelen som fullfører lavere grad er ganske lik mellom de to gruppene av innvandrere, mens det er noe høyere andel blant de uten innvandrerbakgrunn.

Det er også interessant å se til andelen som fullfører en høyere grad (mer enn 4 år) innen 8 år. I 1987-1989 kohorten er andelen tilnærmet lik mellom de uten innvandrerbakgrunn og de som innvandret i alderen 5 år eller yngre, med henholdsvis 27 og 25 prosent. Dette gjør seg også gjeldende for 1992-1994 kohorten, hvor andelen som har fullført en høyere grad er omtrent lik mellom de uten innvandrerbakgrunn og de som var 5 år eller yngre ved innvandring, med henholdsvis 23 og 24 prosent. Blant innvandrere 6 år eller eldre ved innvandring er andelen som har fullført en høyere grad (mer enn 4 år) innen 8 år henholdsvis 21 og 17 prosent for kohort 1987-1989 og kohort 1992-1994. Figuren viser hvordan de uten innvandrerbakgrunn har høyest andel som fullfører en påbegynt grad innen 8 år. Vi ser likevel at andelen som fullfører en høyere grad er stor også blant innvandrere, spesielt dem som innvandret innen 5 års alder.

4.5. Menn fullfører minst blant innvandrere

I forrige delkapittel så vi at andelen som ikke har fullført noen grad innen 8 år er større blant innvandrere, uavhengig av alder ved innvandring, enn de uten innvandrerbakgrunn. I dette delkapitlet skal vi se om forskjellene delvis kan forklares med kjønn. For å undersøke forskjeller mellom kjønnene velger vi å fokusere på andelen som ikke har fullført noen grad blant innvandrere og de uten innvandrerbakgrunn. Det gjør vi for å forenkle analysen.

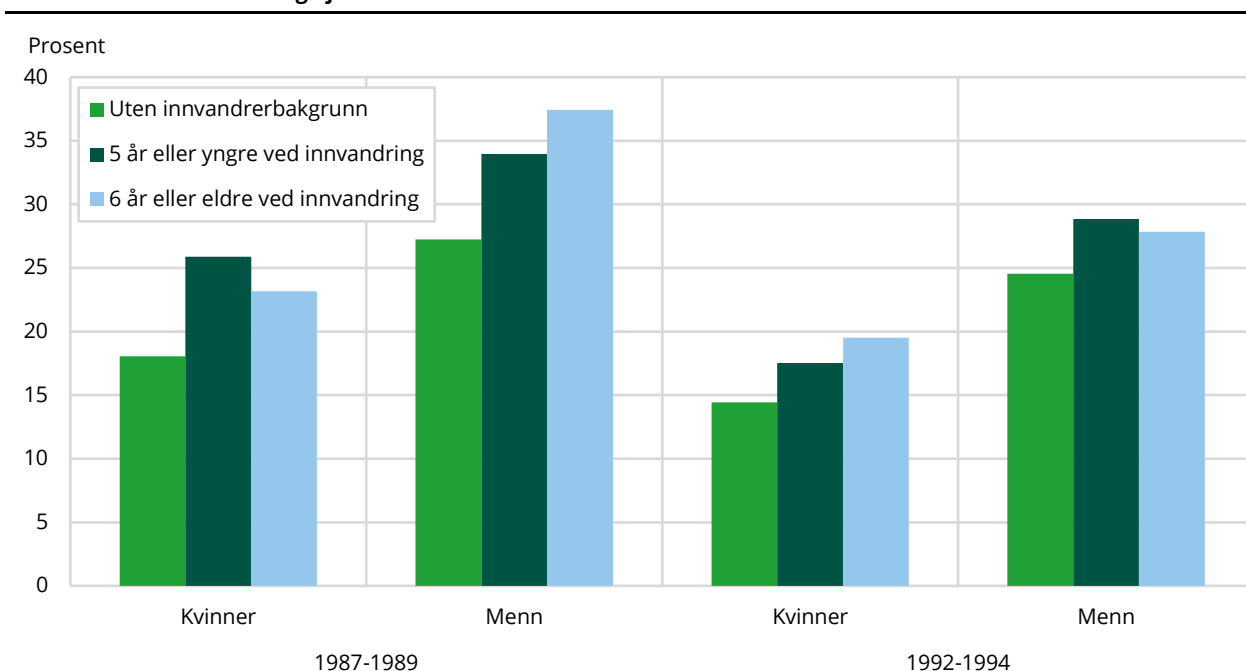
Figur 4.5 viser andelen kvinner og menn i hver gruppe som 8 år etter førstegangsregistrering i høyere utdanning ikke har fullført noen grad. Figuren inkluderer ikke de som er registrert som igangværende studenter per 2020. I kohort 1987-1989 ser vi at kvinner oftere har fullført en grad enn menn. Kvinner uten innvandrerbakgrunn utgjør gruppen med lavest andel som ikke har fullført noen grad, med kun 18 prosent. Blant kvinner som var 5 år eller yngre ved innvandring er andelen som ikke har fullført noen grad 26 prosent, og blant kvinner som var 6 år eller eldre ved innvandring er andelen på 23 prosent. Andelen som ikke har fullført noen grad altså høyere blant kvinner med innvandrerbakgrunn enn hos kvinner uten innvandrerbakgrunn.

Blant menn i kohort 1987-1989 er trenden noe lik – andelen som ikke har fullført noen grad er lavest hos de uten innvandrerbakgrunn. 27 prosent av mennene uten innvandrerbakgrunn har ikke fullført

noen grad innen 8 år. Hos menn som var 5 år eller yngre ved innvandring er tilsvarende andel på 34 prosent, og andelen er enda 3 prosentpoeng høyere blant menn som innvandret ved 6 år eller eldre.

For kohort 1992-1994 ser vi samme mønster mellom de med og uten innvandringsbakgrunn. Kvinner har gjennomgående lavere andel som ikke har fullført noen grad innen 8 år sammenlignet med menn. Kvinner uten innvandrerbakgrunn har også her lavest andel som ikke har fullført grad, med 14 prosent. Kvinner som var 5 år og yngre ved innvandring har en andel på 18 prosent. For kvinner som var 6 år eller eldre ved innvandring er andelen som ikke fullfører enda høyere, med 20 prosent.

Figur 4.5 Andel som ikke har en oppnådd grad innen 8 år siden førstegangsregistrering i universitet/høgskole, etter kohort og kjønn¹

¹ Figuren inkluderer ikke de som ikke har oppnådd noen grad men som er registrert som igangværende student per 1. oktober 2020.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Hos menn i kohort 1992-1994 gjør den samme forskjellen seg gjeldende, med lavest andel som ikke har fullført noen grad blant menn uten innvandrerbakgrunn. Her er andelen på 25 prosent. Andelen er høyere blant menn i innvandringsgruppene, med 28-29 prosent.

Tallene viser at menn har en gjennomgående høyere andel som ikke har fullført noen grad sammenlignet med kvinner. Dette gjelder for begge kohorter. Forskjellene mellom innvandringskategoriene varierer når vi ser til kjønn. Det er klart størst andel som ikke har fullført blant innvandrere – men det varierer mellom både kohorter og kjønn hvilken innvandringsgruppe som har størst andel uten fullført grad. De som var 5 år eller yngre ved innvandring utgjør den største andelen hos kvinner i kohort 1987-1989 og hos menn i kohort 1992-1994. Omvendt er det menn som var 6 år og eldre ved innvandring som har høyest andel uten fullført grad i kohort 1987-1989, mens dette gjelder kvinner i samme innvandringskategori i kohort 1992-1994.

4.6. Oppsummering

- Deltagelsen i høyere utdanning, uavhengig av oppnådd studiekompetanse, er større blant de uten innvandrerbakgrunn enn innvandrere, uavhengig av alder ved innvandring. Dette gjelder i samtlige kohorter.

- Forskjellene i deltagelse i høyere utdanning mellom dem uten innvandrerbakgrunn og innvandrere er mindre når vi begrenser oss til dem med studiekompetanse.
- Omtrent ni av ti med studiekompetanse deltar i høyere utdanning. Dette gjelder i alle kohorter, og både blant innvandrere og de uten innvandrerbakgrunn.
- I samtlige kohorter er andelen kvinner uten innvandrerbakgrunn i høyere utdanning noe høyere enn kvinner som har innvandret, uavhengig av alder ved innvandring.
- Sammenlignet med de uten innvandrerbakgrunn, er det en større andel av innvandrere som ikke har fullført en grad innen 8 år i samtlige kohorter.
- Menn har en gjennomgående høyere andel som ikke har fullført en grad sammenlignet med kvinner. Dette gjelder både for innvandrere og de uten innvandringsbakgrunn.
- Det er klart størst andel som ikke har fullført en grad hos menn som har innvandret – og da spesielt blant de som var 6 år eller eldre ved innvandring.

5. Høyeste oppnådde utdanningsnivå

I dette kapitlet skal vi se på populasjonens høyeste oppnådde utdanningsnivå. Mens vi i forrige kapittel så på høyeste oppnådde grad innen 8 år fra første gangs registrering i høyere utdanning, skal vi i dette kapitlet se på alle utdanningsnivåer. Hvert individ er registrert med et nivå på høyeste fullførte utdanning, som spenner fra grunnskoleutdanning til lang universitets- og høgskoleutdanning. Vi får da en helhetlig oversikt over utdanningsnivået blant innvandrere og de uten innvandrerbakgrunn.

Vi ser på høyeste oppnådde utdanningsnivå i kohortene blant de som var bosatte i Norge per 1. oktober 2020. Personer i kohortene som ikke var registrert som bosatt i Norge per 1. oktober 2020, er ekskludert i dette kapitlet. Dette utgjør ca. 17 000 personer av de 570 010 i hele populasjonen. Vi ser til utdanningsnivå blant bosatte per 2020 for å unngå en unaturlig stor andel med uoppgitt utdanningsnivå som følge av utflytting. Om en person har utvandret fra Norge på et tidspunkt, vil det høyeste utdanningsnivået være satt til nivået ved utflytting – og ikke nødvendigvis faktisk oppnådd utdanningsnivå i etterkant av utflytting.

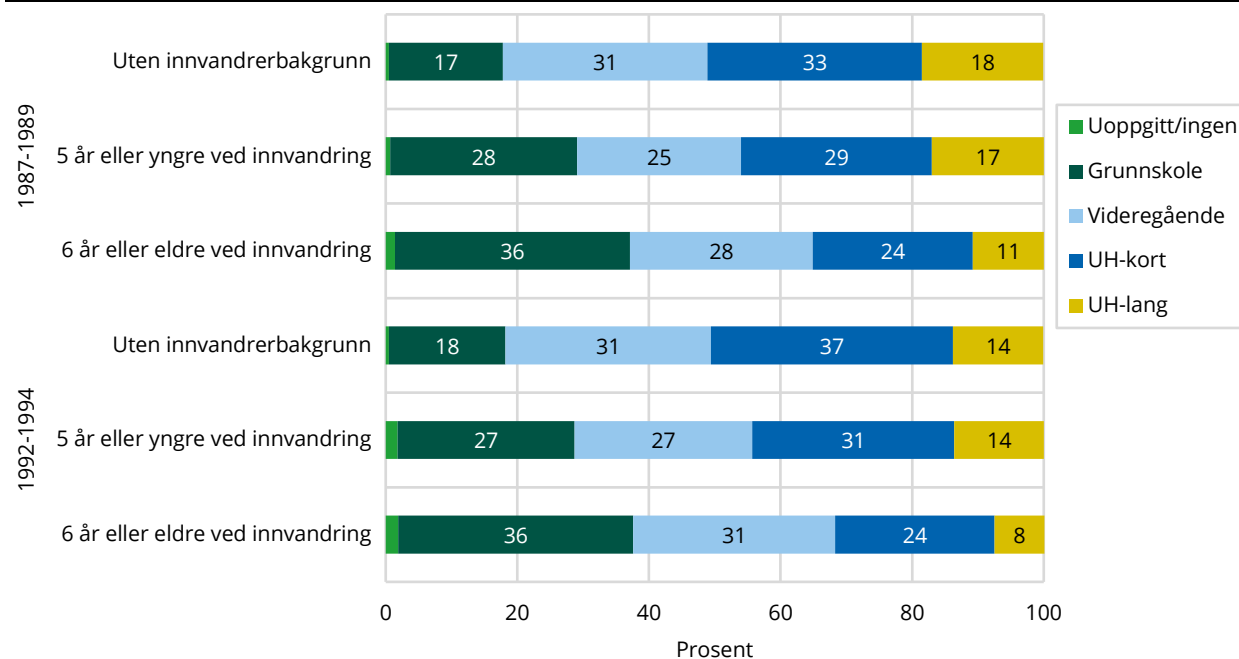
Kohort 1997-1999 er også utelatt, da denne kohorten vil være mellom 21 og 23 år gamle i 2020 og dermed ha begrenset mulighet til å ha fullført en utdanning på universitets- og høgskolenivå. En stor andel av denne kohorten er i et aktivt utdanningsløp, og vil da feilaktig plasseres i en lavere kategori for utdanningsnivå.

Utdanningsnivåene er gruppert etter følgende inndeling: (1) uoppgitt eller ingen fullført utdanning, (2) grunnskolenivå, (3) videregående nivå, (4) universitets- og høgskolenivå – kort (UH-kort) og (5) universitets- og høgskolenivå – lang (UH-lang).

Grunnskolenivå omfatter barnetrinnet (1.-7. årstrinn) og ungdomstrinnet (8.-10. årstrinn). I tillegg blir alle som har fullført videregående utdanning med en varighet på mindre enn tre år registrert på grunnskolenivå. Videregående nivå inkluderer her både videregående opplæring og yrkesfaglig høyere utdanning (fagskoleutdanning). I tillegg blir alle som har fullført færre enn 120 studiepoeng i universitets- og høgskolesystemet registrert på videregående nivå. Universitets- og høgskolenivå – kort omfatter alle som har fullført en universitets- og høgskoleutdanning med en varighet på inntil fire år og minst 120 studiepoeng eller mer. Universitets- og høgskolenivå – lang omfatter alle som har fullført en universitets- og høgskoleutdanning på mer enn 4 år og alle som har fullført forskerutdanning uavhengig av lengde.

5.1. Stor andel med grunnskole som høyeste utdanningsnivå blant innvandrere

Figur 5.1 viser fordelingen av utdanningsnivå innad i gruppene. De øverste radene viser andeler for kohort 1987-1989. Hos de uten innvandrerbakgrunn, ser vi at 17 prosent har grunnskole som høyeste utdanningsnivå. Denne andelen er høyere blant de med innvandringsbakgrunn. Blant de som var 5 år eller yngre ved innvandring er denne andelen på 28 prosent, og for dem som var 6 år eller eldre ved innvandring er andelen på 36 prosent. I sistnevnte innvandringsgruppe ser vi at denne andelen er den største av utdanningsnivåene.

Figur 5.1 Høyeste oppnådde utdanningsnivå, etter kohort¹

¹ UH-kort og UH-lang står for henholdsvis kort og lang universitets- og høgskoleutdanning. Videregående nivå inkluderer både videregående opplæring og yrkesfaglig høyere utdanning (fagskoleutdanning).

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Ser vi til andelene med videregående som høyeste nivå finner vi det omvendte – her er det størst andel blant de uten innvandrerbakgrunn, med 31 prosent. Blant de som var 5 år eller yngre ved innvandring er andelen på 25 prosent, men den er på 28 prosent blant de som var 6 år eller eldre ved innvandring.

Både blant de uten innvandrerbakgrunn og blant de som var 5 år eller yngre ved innvandring ser vi at den største andelen har utdanning på universitets- og høgskolenivå – kort (UH-kort). Dette gjelder hele 33 prosent av de uten innvandrerbakgrunn, og 29 prosent av dem som var 5 år eller yngre ved innvandring. Hos de som var 6 år eller eldre ved innvandring er andelen på 24 prosent.

Andelen med det høyeste utdanningsnivået, universitets- og høgskoleutdanning – lang (UH-lang), finner vi at 18 prosent av de uten innvandrerbakgrunn har oppnådd dette nivået i kohort 1987-1989. De som var 5 år eller yngre ved innvandring følger hakk i hæl, med en andel på 17 prosent. Hos dem som var 6 år og eldre ved innvandring er andelen med dette utdanningsnivået på 11 prosent.

Vi kan også se til universitets- og høgskoleutdanning samlet for kohort 1987-1989. Da finner vi at 51 prosent av de uten innvandrerbakgrunn har fullført en utdanning på universitets- og høgskolenivå. Blant de som var 5 år eller yngre ved innvandring er denne andelen på 46 prosent, kun 5 prosentpoeng lavere enn hos de uten innvandrerbakgrunn. Blant de som var 6 år eller yngre er denne andelen markant lavere, med 35 prosent i gruppen som har fullført universitets- og høgskoleutdanning.

For kohort 1992-1994 ser vi de samme tendensene. Det er likevel en gjennomgående lavere andel som har fullført universitets- og høgskoleutdanning – lang (UH-lang), men dette er naturlig siden denne kohorten er yngre. De eldste i kohorten var 28 år gamle i 2020. Gjennomsnittsalderen til studenter i høyere utdanning i Norge per 2020 er 28 år (SSB, 2021).

Overordnet sett ser vi at utdanningsnivå i større grad varierer mellom innvandringsgruppene, enn mellom innvandrere og de uten innvandrerbakgrunn. De som var 5 år eller yngre ved innvandring har i stor grad samme mønster som de uten innvandrerbakgrunn, med relativt like store andeler

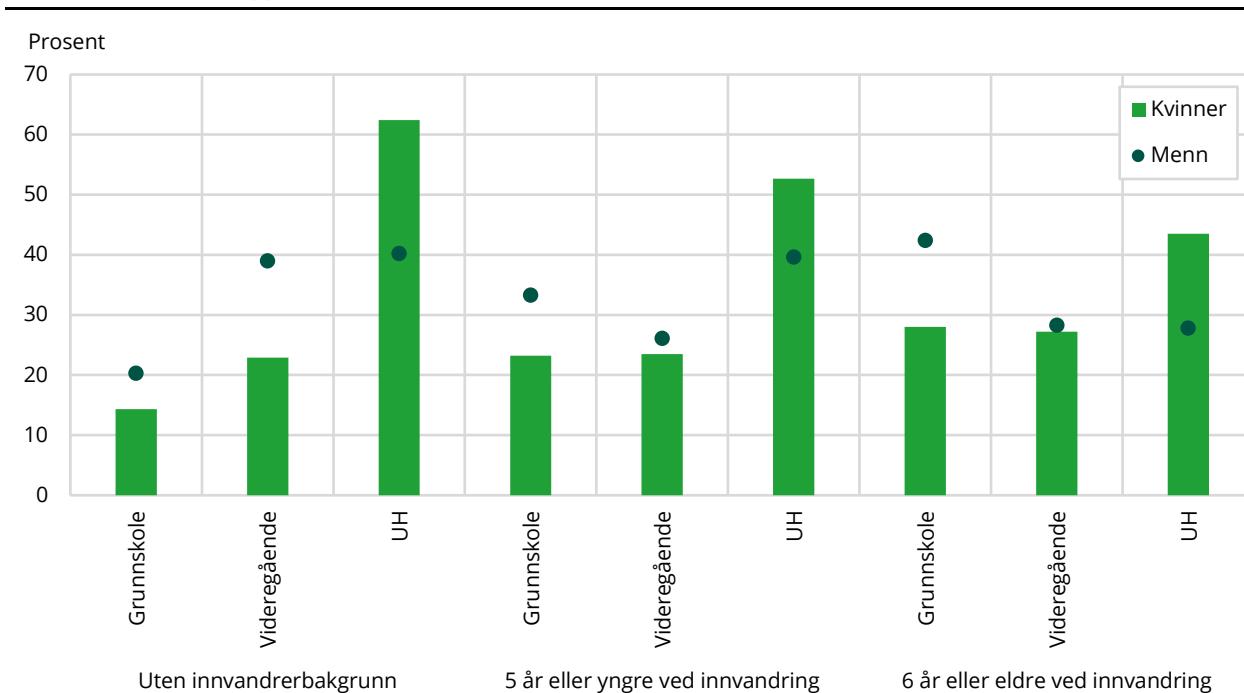
med fullført universitets- og høyskoleutdanning. De skiller seg likevel noe, i at andelen med grunnskolenivå er markant større blant de som var 5 år eller yngre ved innvandring. Generelt har innvandringsgruppene en stor andel med grunnskole som høyeste utdanningsnivå.

5.2. Andelen med grunnskole som utdanningsnivå er størst blant mannlige innvandrere

Det er videre interessant å bryte ned utdanningsnivå på kjønn. For å gjøre analysen enklere velger vi her å kun se på kohort 1987-1989. I tillegg ser vi på universitets- og høyskoleutdanning samlet, uten å dele det opp i kort og lang universitets- og høyskoleutdanning.

Figur 5.2 viser utdanningsnivået blant menn og kvinner i hver gruppe. Kategorien «uoppgitt eller ingen fullført utdanning» er utelatt fra figuren da det utgjør en marginal andel blant gruppene. Som helhet ser vi at menn er overrepresentert i de lavere utdanningsnivåene, det vil si grunnskole og videregående utdanningsnivå. Omvendt er det gjennomgående flere kvinner enn menn som har universitets- og høyskoleutdanning som høyeste nivå. Dette gjelder uavhengig av innvandringskategori.

Figur 5.2 Høyeste oppnådde utdanningsnivå i kohort 1987-1989, etter kjønn¹

¹ UH står for universitets- og høyskoleutdanning. Videregående nivå inkluderer både videregående opplæring og yrkesfaglig høyere utdanning (fagskoleutdanning).

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Blant menn uten innvandrerbakgrunn har 20 prosent grunnskole som høyeste utdanningsnivå. 39 prosent har utdanning på videregående nivå, og 40 prosent har utdanning på universitets- og høyskolenivå. Hos kvinner i samme gruppe ser vi at andelen med grunnskole og videregående nivå er klart mindre, med henholdsvis 14 og 23 prosent. Andelen kvinner med universitets- og høyskoleutdanning er på 62 prosent, hele 22 prosentpoeng mer enn blant menn. Bevegelsen er likevel den samme mellom kjønnene – andelen øker med hvert utdanningsnivå.

Hos innvandrere som var 5 år eller yngre ved innvandring gjentar det samme kjønnsmonsteret seg. En større andel menn enn kvinner har også i denne gruppen utdanning på grunnskole- og videregående nivå. Men i denne gruppen har 33 prosent av mennene grunnskolenivå, og 26 prosent

videregående nivå. Kurven er altså brutt, i den forstand at en større andel har grunnskoleutdanning enn videregående utdanning.

Det samme mønsteret finner vi hos menn som var 6 år eller eldre ved innvandring. Grunnskolenivå er den klart største gruppen, med 42 prosent. 28 prosent av mennene har utdanning på videregående nivå, og 28 prosent har utdanning på universitets- og høgskolenivå. Blant kvinner som var 6 år eller eldre ved innvandring har 44 prosent utdanning på universitets- og høgskolenivå. Dette er en høyere andel enn hos menn uavhengig av innvandringskategori, men likevel 18 prosent lavere enn hos kvinner uten innvandrerbakgrunn.

Figuren viser tydelige kjønnsforskjeller. Mens størsteparten av kvinnene uten innvandrerbakgrunn har utdanning på universitets- og høgskolenivå, med 62 prosent, gjelder dette kun 40 prosent av menn i samme gruppe. Det er også et stort gap mellom andelen menn og kvinner som har videregående utdanningsnivå, med henholdsvis 39 og 23 prosent blant de uten innvandrerbakgrunn.

Forskjellen mellom kjønnene gjør seg også gjeldende blant innvandrere. Hos kvinner som var 6 år eller eldre ved innvandring ser vi at den største gruppen har universitets- og høgskoleutdanning, med 44 prosent. Tilsvarende andel hos menn i samme gruppe er 28 prosent. Størsteparten av menn som var 6 år eller eldre ved innvandring har grunnskole som høyeste utdanningsnivå, med 42 prosent. Andelen med videregående utdanningsnivå er relativt lik i begge innvandringsgrupper.

Både blant kvinner og menn ser vi at de som var 6 år eller eldre ved innvandring har den laveste andelen med universitets- og høgskoleutdanning. Det er også gjennomgående større andel blant innvandrere som har grunnskoleutdanning som høyeste utdanningsnivå. Blant mannlige innvandrere ser vi at det er en større andel menn med grunnskoleutdanning enn med videregående utdanning, det omvendte av menn uten innvandrerbakgrunn. Både kjønn og innvandringskategori er dermed sentrale karakteristikker når vi går i dybden på befolkningens utdanningsnivå.

5.3. Store variasjoner mellom ulike land

Landbakgrunn hos innvandrere kan også nyansere bildet av utdanningsnivå hos innvandrerbefolkningen. Vi begrenser oss også her til kohort 1987-1989. For enkelthetens skyld ser vi til grunnskolenivået i begge innvandringsgrupper og sammenligner det med andelen med grunnskolenivået hos de uten innvandrerbakgrunn. I kohort 1987-1989 utgjør dette 17 prosent av de 166 006 personene uten innvandrerbakgrunn.

Tabell 5.1 viser at utdanningsnivået varierer med landbakgrunn fra ulike verdensdeler hos innvandrere. Andelen med grunnskolenivå er høyere blant de som har innvandret i alderen 5 år eller yngre enn de uten innvandrerbakgrunn – dette gjør seg gjeldende i samtlige verdensdeler. Lavest andel med grunnskolenivå finner vi hos de med bakgrunn fra Asia, med 27 prosent. Det er likevel 9 prosentpoeng mer enn hos de uten innvandrerbakgrunn. De med bakgrunn fra Europa følger tett på med 28 prosent, så Amerika med 34 prosent og Afrika med 37 prosent.

Det samme gjør seg gjeldende blant innvandrere som var 6 år eller eldre ved innvandring. Andelen med grunnskolenivå er høyere i denne gruppen enn blant de som var 5 år eller yngre ved innvandring, med unntak av de fra Europa. Her er andelen med grunnskolenivå 25 prosent, 3 prosentpoeng lavere enn i de som var 5 år eller yngre ved innvandring.

Det er viktig å påpeke at verdensdelene oppsummerer svært varierende andeler innad i de enkelte landene, og hver verdensdel sier ikke så mye om forventet utdanningsnivå hos innvandrerbefolkningen.

Tabell 5.1 Høyeste oppnådde utdanningsnivå blant innvandrere i kohort 1987-1989, etter verdensdel¹

	5 år eller yngre ved innvandring				6 år eller eldre ved innvandring			
	N	Grunn-skole (%)	Videre-gående (%)	UH (%)	N	Grunn-skole (%)	Videre-gående (%)	UH (%)
I alt	2 395	28,4	24,9	46,0	5 910	35,7	27,8	35,2
Europa	942	27,6	25,4	46,4	2 051	25,5	29,4	44,1
Afrika	225	37,3	20,9	39,1	1 062	47,5	22,1	28,2
Asia med Tyrkia	1 095	26,7	23,9	48,9	2 606	38,6	28,8	31,3
Resten av Asia	64	21,9	21,9	56,3	125	27,2	34,4	36,8
Amerika	132	34,1	36,4	29,5	190	39,5	28,4	30,5
Oseania	:	:	:	:	:	:	:	:

¹ UH står for universitets- og høyskoleutdanning. Videregående nivå inkluderer både videregående opplæring og yrkesfaglig høyere utdanning (fagskoleutdanning).

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 5.2 viser samme informasjon som Tabell 5.1, men her er innvandringsgruppene brutt ned på enkeltland istedenfor verdensdeler. Vi har valgt å ta med 20 land med flest observasjoner fra den totale populasjonen. Tabellen viser at det også er store variasjoner i oppnådd utdanningsnivå mellom enkeltland.

Tabell 5.2 Høyeste oppnådde utdanningsnivå blant innvandrere i kohort 1987-1989, etter landbakgrunn¹

	5 år eller yngre ved innvandring				6 år eller eldre ved innvandring			
	N	Grunnskole (%)	Videregående (%)	UH (%)	Grunnskole (%)	Videregående (%)	UH (%)	
I alt	2 395	28,4	24,9	46,0	35,7	27,8	35,2	
Irak	131	35,9	28,2	35,9	42,7	29,4	27,1	
Somalia	109	38,5	20,2	36,7	56,4	18,9	21,7	
Bosnia-Hercegovina	280	17,1	24,3	58,6	19,7	30,5	49,9	
Kosovo	277	42,2	28,5	28,5	42,6	28,2	28,2	
Russland	20	15,0	5,0	80,0	24,2	29,4	45,9	
Iran	148	23,6	18,9	57,4	36,3	23,1	40,3	
Pakistan	202	35,6	20,8	42,1	40,5	22,2	35,1	
Afghanistan	12	33,3	25,0	41,7	29,4	29,7	39,4	
Thailand	36	22,2	36,1	41,7	46,1	38,2	13,6	
Tyrkia	92	30,4	29,3	40,2	51,9	28,6	15,6	
Vietnam	149	20,1	20,8	59,1	35,4	35,4	29,2	
Sverige	55	30,9	25,5	41,8	24,4	35,9	36,6	
Polen	52	19,2	26,9	53,8	23,6	26,4	49,1	
Sri Lanka	90	12,2	20,0	67,8	32,8	20,9	46,3	
Chile	103	33,0	35,0	32,0	42,9	36,7	20,4	
Filippinene	40	15,0	42,5	42,5	37,9	30,1	32,0	
Tyskland	23	17,4	17,4	65,2	14,5	35,9	49,6	
Kroatia	21	23,8	38,1	38,1	22,8	39,5	36,8	
Island	35	20,0	25,7	54,3	22,4	23,5	51,0	
Etiopia	16	37,5	6,3	50,0	34,4	30,1	34,4	

¹ UH står for universitets- og høyskoleutdanning. Videregående nivå inkluderer både videregående opplæring og yrkesfaglig høyere utdanning (fagskoleutdanning).

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Andelen med grunnskolenivå er 19-25 prosentpoeng høyere blant innvandrere som innvandret i alderen 5 år eller yngre fra land som Irak, Somalia og Etiopia enn de uten innvandrerbakgrunn. Innvandrere fra land som Sri Lanka og Filippinene har henholdsvis 2-5 prosentpoeng lavere andel med grunnskoleskolenivå enn de uten innvandrerbakgrunn.

Også blant innvandrere som var 6 år eller eldre ved innvandring er andelen med grunnskolenivå som høyeste utdanningsnivå 26-39 prosentpoeng høyere blant de som er fra Irak og Somalia enn de uten innvandrerbakgrunn. Her er det bare innvandrere fra Tyskland som har lavere andel med grunnskolenivå enn de uten innvandrerbakgrunn, med 15 prosent.

5.4. Oppsummering

- Det er størst variasjon i høyeste oppnådde utdanningsnivå mellom innvandringsgruppene, enn det er mellom innvandrere og de uten innvandringsbakgrunn.
- De som var 5 år eller yngre ved innvandring har i stor grad samme mønster som de uten innvandrerbakgrunn, med relativt like store andeler med fullført universitets- og høgskoleutdanning. De skiller seg likevel noe, blant annet ved at andelen med grunnskolenivå er markant større blant de som var 5 år eller yngre ved innvandring.
- Generelt har begge innvandringsgruppene en større andel med grunnskole som høyeste utdanningsnivå sammenlignet med de uten innvandrerbakgrunn.
- Som helhet er menn overrepresentert i de lavere utdanningsnivåene, det vil si grunnskole og videregående nivå. Omvendt er det gjennomgående flere kvinner enn menn som har universitets- og høgskoleutdanning som høyeste utdanningsnivå. Dette gjelder både for innvandrere og de uten innvandrerbakgrunn, i samtlige kohorter.
- Andelen med grunnskole som høyeste utdanningsnivå er større blant mannlige innvandrere enn de uten innvandrerbakgrunn. 42 prosent av menn som innvandret i alderen 6 år eller eldre har grunnskole som sitt høyeste utdanningsnivå, mens det er 33 prosent blant menn innvandret i alderen 5 år eller yngre. Blant menn uten innvandrerbakgrunn er samme andel på 20 prosent.

Referanser

- Albertsen, D. (2020). Forskjellene består i resultatene fra nasjonale prøver. Statistisk sentralbyrå. Hentet fra: <https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/forskjellene-bestar-i-resultatene-fra-nasjonale-prover>
- Bjørkeng, B. og Dzamarija, M. T. (2011). Fullføring av videregående opplæring. Gjennomstrømning blant innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre. Statistisk sentralbyrå. Hentet fra: https://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/rapp_201145/rapp_201145.pdf
- Grendal, O.N. (2021). Karakterforskjeller etter sosial bakgrunn nær like markert som for 10 år siden. Statistisk sentralbyrå. Hentet fra: <https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/karakterforskjeller-etter-sosial-bakgrunn-naer-like-markert-som-for-10-ar-siden>
- Instebo, D. Bratholmen, N.V.L og Keute, A.L. (2021). Utdanningsløpet til unge innvandrere: Personer som innvandret før fylte 17 år, født fra 1980 til 1990, i utdanning og arbeid. Statistisk sentralbyrå. Hentet fra: <https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/utdanningslopet-til-unge-innvandrere>
- Olsen, B. (2018). Unge med innvandrerbakgrunn i arbeid og utdanning 2016 (Rapporter 2018/4). Statistisk sentralbyrå. Hentet fra: <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/unge-med-innvandrerbakgrunn-i-arbeid-og-utdanning-2016>
- Perlic, B. (2019). Ingen tegn til mindre kjønnsforskjeller i grunnskolepoeng. Statistisk sentralbyrå. Hentet fra: <https://www.ssb.no/utdanning/artikler-og-publikasjoner/ingen-tegn-til-mindre-kjonnsforskjeller-i-grunnskolepoeng>
- SSB. (2021). Studenter i høyere utdanning. Hentet fra <https://www.ssb.no/utdanning/hoyere-utdanning/statistikk/studenter-i-hoyere-utdanning>
- Utdanning.no. (2020). Yrkes- og studiekompetanse samtidig. Hentet fra: <https://utdanning.no/tema/yrkes-og-studiekompetanse-samtidig>

Vedlegg A: Vedleggstabeller

Tabell A1 Gjennomsnittlig standpunktkarakter i matematikk, norsk, engelsk etter foreldrenes utdanningsnivå. Kohort 1987-1989

Foreldrenes utdanningsnivå	Antall	Gjennomsnittlig standpunkt i Engelsk	Gjennomsnittlig standpunkt i matematikk	Gjennomsnittlig standpunkt i norsk hovedmål
Uten innvandrerbakgrunn				
Universitets- og høyskoleutdanning – lang	18 647	4,4	4,3	4,5
Universitets- og høyskoleutdanning – kort	52 129	4,1	3,8	4,2
Videregående/fagskole	81 554	3,6	3,3	3,7
Grunnskole eller lavere	18 807	3,2	2,8	3,3
Uoppgitt	187	2,9	2,5	3,1
5 år eller yngre ved innvandring				
Universitets- og høyskoleutdanning – lang	257	4,5	4,0	4,2
Universitets- og høyskoleutdanning – kort	588	3,8	3,2	3,7
Videregående/fagskole	833	3,3	2,9	3,5
Grunnskole eller lavere	873	3,1	2,8	3,3
Uoppgitt	91	2,9	2,5	3,1
6 år eller eldre ved innvandring				
Universitets- og høyskoleutdanning – lang	701	3,9	3,8	3,9
Universitets- og høyskoleutdanning – kort	1 402	3,4	3,1	3,4
Videregående/fagskole	1 794	3,1	2,9	3,3
Grunnskole eller lavere	2 372	2,8	2,6	3,1
Uoppgitt	790	2,9	2,8	3,1

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell A2 Gjennomsnittlig standpunktkarakter i matematikk, norsk, engelsk etter foreldrenes utdanningsnivå. Kohort 1992-1994

Foreldrenes utdanningsnivå	Antall	Gjennomsnittlig standpunkt i Engelsk	Gjennomsnittlig standpunkt i matematikk	Gjennomsnittlig standpunkt i norsk hovedmål
Uten innvandrerbakgrunn				
Universitets- og høyskoleutdanning – lang	21 749	4,5	4,3	4,4
Universitets- og høyskoleutdanning – kort	60 786	4,1	3,8	4,1
Videregående/fagskole	82 347	3,6	3,3	3,7
Grunnskole eller lavere	16 211	3,2	2,8	3,3
Uoppgitt	163	3,0	2,6	3,1
5 år eller yngre ved innvandring				
Universitets- og høyskoleutdanning – lang	326	4,6	4,1	4,2
Universitets- og høyskoleutdanning – kort	566	3,9	3,3	3,8
Videregående/fagskole	795	3,5	2,9	3,4
Grunnskole eller lavere	555	3,2	2,7	3,2
Uoppgitt	48	2,7	2,2	2,7
6 år eller eldre ved innvandring				
Universitets- og høyskoleutdanning – lang	966	3,8	3,6	3,6
Universitets- og høyskoleutdanning – kort	2 011	3,4	3,2	3,3
Videregående/fagskole	2 710	3,1	2,9	3,0
Grunnskole eller lavere	3 409	2,8	2,7	2,9
Uoppgitt	895	2,9	2,8	2,8

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell A3 Gjennomsnittlig standpunktkarakter i matematikk, norsk, engelsk etter foreldrenes utdanningsnivå. Kohort 1997-1999

Foreldrenes utdanningsnivå	Antall	Gjennomsnittlig standpunkt i Engelsk	Gjennomsnittlig standpunkt i matematikk	Gjennomsnittlig standpunkt i norsk hovedmål
Uten innvandrebakgrunn				
Universitets- og høyskoleutdanning – lang	26 650	4,6	4,3	4,4
Universitets- og høyskoleutdanning – kort	66 851	4,2	3,8	4,1
Videregående/fagskole	72 682	3,7	3,2	3,6
Grunnskole eller lavere	11 989	3,3	2,7	3,2
Uoppgitt	136	3,2	2,5	3,1
5 år eller yngre ved innvandring				
Universitets- og høyskoleutdanning – lang	536	4,5	3,9	4,0
Universitets- og høyskoleutdanning – kort	874	4,0	3,3	3,6
Videregående/fagskole	1 019	3,6	2,9	3,4
Grunnskole eller lavere	1 142	3,5	2,7	3,2
Uoppgitt	69	3,5	2,7	3,3
6 år eller eldre ved innvandring				
Universitets- og høyskoleutdanning – lang	1 634	4,0	3,8	3,5
Universitets- og høyskoleutdanning – kort	2 421	3,5	3,2	3,2
Videregående/fagskole	3 512	3,3	3,0	3,1
Grunnskole eller lavere	4 442	2,9	2,6	2,8
Uoppgitt	1 491	2,9	2,8	2,6

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figurregister

Figur 2.1	Grunnskolepoeng, gjennomsnitt og median. Kohort 1987-1989	14
Figur 2.2	Grunnskolepoeng, gjennomsnitt og median, Kohort 1992-1994	14
Figur 2.3	Grunnskolepoeng, gjennomsnitt og median. Kohort 1997-1999	15
Figur 2.4	Gjennomsnittlig grunnskolepoeng etter foreldrenes utdanningsnivå, Kohort 1987-1989	18
Figur 2.5	Gjennomsnittlig grunnskolepoeng etter foreldrenes utdanningsnivå, Kohort 1992-1994	19
Figur 2.6	Gjennomsnittlig og median grunnskolepoeng, etter kjønn. Kohort 1987-1989	23
Figur 2.7	Gjennomsnittlig og median grunnskolepoeng, etter kjønn. Kohort 1992-1994	23
Figur 2.8	Gjennomsnittlig og median grunnskolepoeng, etter kjønn. Kohort 1997-1999	24
Figur 3.1	Andel personer med direkte overgang fra grunnskole til videregående opplæring før fylte 25 år, etter kjønn, landbakgrunn og alder ved innvandring.....	26
Figur 3.2	Andel personer som ikke er registrert i videregående opplæring før fylte 25 år, etter kjønn, landbakgrunn og alder ved innvandring	27
Figur 3.3	Deltagelse i videregående opplæring, etter kohort, utdanningsprogram og innvandringsbakgrunn	29
Figur 3.4	Andel elever hvor minst en av foreldrene har høyere utdanning, etter alder ved innvandring og utdanningsprogram.....	32
Figur 3.5	Valg av utdanningsprogrammer etter alder ved innvandring og landbakgrunn	32
Figur 4.1	Andel registrert i universitet eller høyskole, etter kohort, uanvhengig studiekompetanse	36
Figur 4.2	Andel registrert i universitet eller høyskole blant de med studiekompetanse, etter kohort.....	37
Figur 4.3	Andel registrert i universitet eller høyskole blant de med studiekompetanse, etter kohort og kjønn	38
Figur 4.4	Høyeste oppnådde grad innen 8 år siden førstegangsregistrering i universitet/høyskole, etter kohort.....	39
Figur 4.5	Andel som ikke har en oppnådd grad innen 8 år siden førstegangsregistrering i universitet/høyskole, etter kohort og kjønn	41
Figur 5.1	Høyeste oppnådde utdanningsnivå, etter kohort ¹	44
Figur 5.2	Høyeste oppnådde utdanningsnivå i kohort 1987-1989, etter kjønn	45

Tabellregister

Tabell 1.1	Rapportens totale populasjon, etter kjønn og innvandringsbakgrunn. Antall.....	10
Tabell 1.2	Rapportens totale populasjon, etter fødselsår og innvandringsbakgrunn. Antall og andel.....	10
Tabell 1.3	Alder ved innvandring, etter kjønn. Antall og andel	10
Tabell 1.4	Innvandrerens landbakgrunn. Antall og andel.....	11
Tabell 2.1	Standpunktkarakterer, gjennomsnitt. Kohort 1987-1989.....	15
Tabell 2.2	Standpunktkarakterer, gjennomsnitt. Kohort 1992-1994.....	16
Tabell 2.3	Standpunktkarakterer, gjennomsnitt. Kohort 1997-1999.....	16
Tabell 2.4	Fordeling av mestringsnivå på nasjonale prøver i 8. trinn, etter innvandringskategori. Kohort 1997-1999. Prosent.....	17
Tabell 2.5	Gjennomsnittlig grunnskolepoeng etter verdensdel. Alle kohorter	20
Tabell 2.6	Gjennomsnittlig grunnskolepoeng. Utvalgte land. Kohort 1987-1989.....	20
Tabell 2.7	Gjennomsnittlig grunnskolepoeng. Utvalgte land. Kohort 1992-1994.....	21
Tabell 2.8	Gjennomsnittlig grunnskolepoeng. Utvalgte land. Kohort 1997-1999.....	22
Tabell 3.1	Andel og antall personer med overgang fra grunnskole til videregående opplæring før fylte 25 år, etter overgangstid	25
Tabell 3.2	Andel personer med direkte overgang og som ikke er registrert i videregående opplæring før fylte 25 år, etter alder ved innvandring, kjønn og landbakgrunn.....	28
Tabell 3.3	Deltakelse i videregående opplæring, etter innvandringsbakgrunn og kjønn. Kohort 1987-1989 (Reform 94).....	30
Tabell 3.4	Deltakelse i videregående opplæring, etter innvandringsbakgrunn og kjønn. Kohort 1992-1994 og Kohort 1997-1999 (Kunnskapsløftet)	31
Tabell 3.5	Sluttkompetanse i videregående opplæring, fordelt på alder ved innvandring og kjønn.....	34
Tabell 5.1	Høyeste oppnådde utdanningsnivå blant innvandrere i kohort 1987-1989, etter verdensdel	47
Tabell 5.2	Høyeste oppnådde utdanningsnivå blant innvandrere i kohort 1987-1989, etter landbakgrunn.....	47
Tabell A1	Gjennomsnittlig standpunktkarakter i matematikk, norsk, engelsk etter foreldrenes utdanningsnivå. Kohort 1987-1989.....	50
Tabell A2	Gjennomsnittlig standpunktkarakter i matematikk, norsk, engelsk etter foreldrenes utdanningsnivå. Kohort 1992-1994.....	50
Tabell A3	Gjennomsnittlig standpunktkarakter i matematikk, norsk, engelsk etter foreldrenes utdanningsnivå. Kohort 1997-1999.....	51